

Luceafărul

Săptăminal editat de Uniunea Scriitorilor din Republica Socialistă România

**8 MAI 1921 —
9 MAI 1945 —**
două etape istorice
și două victorii
decisive pentru
cuceririle de azi

descătușind energii creatoare, primăverile plaiurilor române au îmbogățit istoria noastră cu evenimente a căror semnificație a pătrundem azi, după scurgerea timpului și după așezarea aceluia spațiu de înțelegere și de obiectivare, ca pe singurele soluții posibile care să fi izbit așezarea țării de ostăzi, uriașele schimbări sociale și economice împlinite prin lupta de odinioară și prin politica inteligentă de ostăzi a Partidului Comunist Român. 1 mai — 8 mai — 9 mai: trei evenimente deosebite, plasate în file ale istoriei deosebite, dar care au un înțeles comun: „Tot ceea ce s-a înfăptuit în țara noastră datorăm faptului că clasa muncitoare, masele populare, au avut în partid un conducător încercat, care a știut întotdeauna să țină sub steagul luptei revoluționare, să conducă neabătut poporul nostru pe calea revoluției socialiste, a socialismului, spre victorie, spre măreția României”. Exprimând această idee, secretarul general al Partidului nostru, tovarășul Nicolae Ceaușescu, sublinia unitatea și continuitatea principiilor călăuzitoare ale Partidului Comunist Român de la întemeierea sa, la 8 mai 1921 și pînă astăzi.

Sărbătorim, așadar, 58 de ani dela acea luminată dimineață de primăvară în care incântătoarea cuprindere grupul de reprezentanți ai socializtilor români, întruniți în congres, au hotărât, prin vot unanim, transformarea Partidului Socialist în Partidul Comunist Român. De-a lungul zbuciumatei sale istorii, mișcarea muncitorească din țara noastră dobindea una dintre cele mai durabile biruințe: înarmarea ei cu o forță de avangardă dotată cu o concepție științifică despre lume și societate, cu o mare experiență revoluționară de organizare, consecventă cu țelurile și cu principiile sale, capabilă, în numele progresului și al viitorului întregului popor, să conducă destinele țării, în anii de transformări de după primul război mondial. Victoria dela 9 Mai, obținută în urmă cu 34 de ani de popoarele hitleriste, drumul pe care s-a angajat în acest context internațional România, a fost rezultatul luptei desfășurate de masele populare din țara noastră, sub conducerea Partidului Comunist, împotriva politici claselor exploatare de infundare a țării întregului străine, iar apoi, împotriva catastrofei hitleriste și a dictaturii fasciste antonasciene. În insurecția națională și în victoria de la 23 August 1944, pe final consecvent al istoriei noastre, se obțină, în sfârșit, mult visată Independență națională și socială, anuntate de toate băștilele de pînă atunci. Deși despărțite prin vreme, proclamarea în urmă cu 102 ani a independenței de stat a României și victoria obținută asupra fascismului sint cuprinse în aceeași demers al istoriei noastre, în aceeași unid de șoc care încă din timpuri imemorabile a bătut la porțile timpului numindu-se libertate, independență, acritatea de amenințare străină a hotărârilor acestui pămînt. „Sărbătorim mărețea Zi a Victoriei împotriva fascismului și aniversăm ziua memorabilă a cuceririi independenței de stat a României... Fie ca această mărețea aniversare să constituie un puternic îndemn pentru intensificarea luptei comune în vederea împiedicării unei noi conflagrații, evitării repetării grezvirilor celui de al doilea război mondial, pentru promovarea unei politici noi în lumea contemporană, care să asigure dezvoltarea liberă a fiecărei națiuni, la adăpost de orice agresiune, apărarea cuceririlor progresiste, democratice ale tuturor popoarelor, respectarea dreptului lor de a-și fâuri viitorul responsabil și aspirațiilor lor vitale, instaurarea pe planeta noastră a unei lumi mai drepte și mai bune”. Rostite de către președintele țării și secretarul general al partidului nostru comunist, aceste cuvinte conștănesc, memorabil, aceleși principii de pace, independență și democrație care, epical concret în condițiile de ostăzi ale dezvoltării noastre naționale, au dus la rezultatele spectaculoase cu care, pe drept cuvînt, ne mindrim. S-a adevărat, iată, promisiunea făcută de comunisti în urmă cu 58 de ani: lupta pe care au dus-o, politica pe care și-au clădit acțiunile, arinuirea socialistă pe care au instaurat-o s-au dovedit capabile să asigure a independență reală, o dezvoltare spectaculoasă a țării, o înflorire multilaterală a națiunii. Putem considera, astfel, că înflințarea partidului comunist la 21 mai 1921 a însemnat o victorie la fel de strălucită ca victoria dela 9 mai 1945, că sărbătorim două etape decisive ale aceluiași drum: drumul spre fericire și bunăstare, spre libertate și pace, înălțarea spre cea mai fertilă perioadă a istoriei noastre — comunismul, pe care, cu o înțepare forță de abnegație și dăruire a poporului nostru, îl edificăm.

Traian Brădean: „Victorie”

România ne este universal!

Noi nu putem pe lauri să ne stăim cetatea sub zodia minciunii — am odăstet de la istoriei, prin luptă și unu-l-am libertatea și dreptul de-a fi înșipi sub stema și drapel!

Cu lacrimi și cu sînge plătîi-am biruri grele și marți noștri oameni au fost înși marșuri dar n-am lăcut de-a frică dușmanilor cetele și n-am schimbat în ură inșile iubiri;

Noi nu putem pe lauri să ne stăim cetatea oricît ne-mbia timpul cu marș și flori noi pretuim că vînt și marș, libertatea că nu-i tot una liberă, ori sclav să vrei să mori!

Ne-au învățat stăruie să murem în luptă și marșuri cu arce să la supunem marșul om pus să ne condăscă pe cei mai buni în frunte și șim că România ne este universal!

Anton Stanciu

Eugen Evu

În pagina a 3-a

„Ideile contemporaneității văzute în trei dimensiuni: prezent, trecut și viitor” — Interviu cu Sütö András, laureat al Premiului Herder, 1979 — „Ce gîndește, ce scrie tinărul scriitor» Alexandru Deal: „In fața paginii de manuscris, nimeni nu te poate ajuta” — 32 — poem de Adrian Popescu

În pagina a 8-a

Mapamond • „UN BRAILEAN EROU AL NAȚIUNII AMERICANE: CONSTANTIN TEODORESCU” — de Mihai Stoian

Luceafărul

Cronici literari, Nichita Stănescu și istoria literară

N. Nichita Stănescu este creatorul unui stil superior oricărui dintre textele prin care acesta se manifestă. Adică poate fi citit mai întâi pentru stilul și abia apoi pentru textul său. Bineînțeles că toată personalitatea poetului participă la crearea stilului care nu poate fi despărțit de textul în care și prin care există. Dar la Nichita Stănescu se întîmplă acest lucru paradoxal cînd textul nu mai există decît ca stil. De aici libertatea lui enigmatică de mișcare printre forme clasice și moderne. La sfîrșitul poemelor, spre deosebire de alții mai puțin generoși, el dă drumul cuvintelor în libertatea din care au venit. Există, pare-se, o dependență între inerția

George Alboiu

Continuare în pag. a 6-a

- În acest număr: • Cronica literară de Ov. S. Crahmălniceanu • Cartea de debut de Al. Pîru • Compendiu • Viața cărților: Poezia • Proză de Teodor Mazilu • Planete de Ion Caracian • „L-am cunoscut pe Tudor Argezi” — evocare de Vasile Netea • Atelier literar de Geo Dumitrescu • Revista revistelor • Sport.

Turnul

Într-unul din orașele de seară m-am trezit la un moment dat încadrat la dreapta și la stînga de două nesfîrșite coloane de oameni, alți de compacte încît dacă ar fi plouat cu nisip nici un fir n-ar fi atins pămîntul; înaintam grăbiți spre sud, fiindcă din urmă — unde noi născuți abia deșirîși cu mersul vertical ieșeau cu familiile lor de-a dreptul din lumea ghetarilor, atîșindu-se rîndurilor noastre — deci din urmă veneau sîmuri din ce în ce mai neliniștitoare și false despre iminența instăpîniri a noii epoci glaciare, care s-ar fi putut să ne prindă încă în viață. Numai astfel se putea explica densitatea extremă a uriaselor culane umane care se întindeau de la marginea Paradisului pînă în fața Oficiului universal, despre care se spunea că ar fi un turn mai înalt decît orice închipuire, plasat într-un deșert răsărit de căldură. Datorită unui sistem circular de laseri turnul era inaccesibil și rarii îndrăzneți care se așteptau în deșert să transforme în lumină. Arestea erau știrile ce seoseau de la avangarda coloanelor, dar în mijlocul coloanelor care veneau din Antichitate oamenii așteptau răpiți de incintele glasul Dintimei, ca și oștirile ce depuneau plîngînd armele în fața unui om singur și veșnic, precum și filozofii care proiectau ființa umană în ordinea celui mai înalt punct de vedere și (cu precădere) înaintea lucrurilor create de această ființă, dimpreună cu făcătorii de bine, propagatorii miliei și ideilor egalității adevărate, toți cu toții își chețuiau fără înclutare întreaga energie și etichetă cerînd nașionilor și milior de generații să nu creadă în existența aceluia turn, nici în noua glaciatiune și solicitîndu-le tuturor să se limiteze la o viață firească, de muncă, pentru a-și câștiga existența într-un loc anume, îndemnat să nu mai înainteze spre Oficiul universal, deoarece numai această înaintare făcea posibilă ați traversarea tuturor vremurilor de către neistovile noastre coloane, rit și prezența de-a lungul și de-a lăun lor a ideilor de oameni liberi sau sclavi, de lumină și ignoranță, de știință și obscurantism, de alții prin naștere și de anonimi prin destin, de rasă superioară și inferioară, de elite și oameni fără importanță etc., deci strigătul plin de ingrijorare pentru viața tuturor sepeșea țel pămîntului fiind amplifical de megafone, astfel încît îi repetam: Smerate la Atena, Pascal la Paris-Royal, Marx la Köln, Lenin în Siberia și Eminescu în codrul eternității.

După o lungă iarnă, traversam cu mare greutate masele lumii brune și marșii, apoi am trecut parșe înviați din morminte pe teritoriul unor principii de a noștrii și îndrăzneții, nemaiînșite, principii care ne omeșau înimile de speranța instaurării dreptății și restaurării deficiente a importanței omului. Dar oameni care atîtădată luptaseră cu silinția, cu întrecutul și cu marșea, după cum spunea, au început dintr-o dată să se agitatie de lare, încît mi s-a părut că mă află într-o oraș străin deși străzile, casele și cerul mai aveau ceva familiar pentru mine: din exercițiu îndelung al luptei lor cu adversarii (temuți de toată lumea și datorită apropierii pe care lupta o presupune, s parte din ideile pe care le combăteau și a doră din ura dușmanilor, prin-o fascinație de necontrolat, au pătruns în structura lor intimă și s-au amplificat mal tirziu în așa măsură, încît

Gheorghe Pituț

Continuare în pag. a 2-a

Personalitate umană și personaj literar în romanul românesc

În limita de sus a acestui gen o reprezintă, pentru literatura franceză, cei trei mușchetari de Al. Dumas, iar cea de jos, ciclul Paradisul al lui Michel Zevăno. În literatura română, în prima categorie ar intra Neamul Solimăreștilor de Mihail Sadoveanu, roman ce prela în bună măsură schema narativă a celor trei mușchetari. În cea de-a doua, năvelele cu haiduci ale lui N. D. Popescu, scriitor la modă în a doua jumătate a secolului trecut, azi aproape necunoscut. În legătură cu opera lui Mihail Sadoveanu, trebuie observat că, dîncolo de epică, secundară deseori, romanele sale trăiesc prin geniul de povestitor al autorului și rafinamentul lingvistic îneghalabil. Situația frecvent întîlnită în romanul istoric este aceea în care autorul construiește pe un fundal istoric personaj imagineare, fără corespondent direct în realitate sau avînd un model îndepărtat într-o personalitate de planul al doilea, vag reconșosibilă prin confruntarea cu documentele. Acesta dîi urmă optime o întîlnim în romanul Rug și flăcără de Eugen Uliciaru scriitor aparținînd celei mai noi generații de prozatori români. Acțiunea cărții se petrece pe la 1860 și are ca protagonist pe Alexandru Botta. Modelul real este, potrivit explicației dată de autor, Alexandru Bujor, revoluționar transilvănean la 1848, luptător în armatele lui Garibaldi și, apoi, militînt pentru independența țării. Urmăriind spectaculoasa biografie a acestuia, scriitorul reconstituie, dar mai ales interpretează evenimentele istorice, pătrînzînd dîncolo de superficiali pentru a descoperi motivația intimă a faptelor. Ne afirmăm în fața unui roman istoric vorbind despre lupta și idealurile revoluționarilor români dar care conține — cum observăm și cu alte prilejuri —

Valentin F. Mihăescu

Continuare în pag. a 6-a

inedit
Tudor Argezi
Niciodată
Nesimțitor rămîne și sufletul în ploaie
Ca virtul de șcinteale al sulfui de casă,
Din care se va șterge sticliera luminoasă
Atunci cînd se va stînge și-ascunsa lui văpaie.

Și azi, neclătinată pe umărul strivit,
Povara te-nconvoaie, a orei, din grumaz:
O amforă zidită (la gură), de granit,
În care-nchis muncește lăuntric talaz.

Dar între steaua sfîntă și cremenea călcată
Nici pilpiirea tainei nu trebuie uitată
Nici urma răsturnată din loc, nici aplecată,
Îa seama om de pleavă, m-auzi tu? niciodată!

1950

JURNAL DE POET

Ascultîndu-l pe Bach

Îl ascult pe Bach așa cum se trage perdeaua grăasă dintr-un cer și pămînt să asculte ce se întîmplă dîncolo. Te vezi purtat într-un ceas înalt al ferizilor de dîncolo de moarte cînd sufletul dobindește înconștient viața eternă.
Cîi a stăi aici pe pămînt, Bach a fost numai cîntec în ciuda durerilor de care a avut parte: din cel douăzeci de copii pe care i-a avut, aproape jumătate au murit devreme, iar el, ca un lov modern și a pierdut vederea recîndu-i-se această pe patul de moarte; i-a mai văzut pentru o ultimă oară pe ai săi și un bogat buchet de trandafiri care se afla pus pe lîngă patul său de suferință de către Ana Magdalena cîrăea îi vorbea despre moarte din anul cel mai fericit al lor, cînd, din nevoia sufletului scria cuvinte ca acestea: „Vino, dulce moarte” cîntate nouă de o artistă de rangul Emiliei Petrescu.
Din fondul adînc al sufletului său care își aștepta întorcerea în ritiduala bucurii, din care a venit pentru o vreme pe moleșitură sufletelor noastre, din acest fond al sufletului, aduce vieții fructe miraculoase pentru frații săi scuturate pară de pe pomul eternității din grădina rătălului neplăcut.

Ioan Alexandru

Continuare în pag. a 7-a

Sobrietatea criticului

C. Stănescu este, fără îndoială, unul dintre cei mai serioși și mai competenți critici ai generației sale, un critic militant care s-a impus prin activitatea sa bogată și susținută, prin lăunțic în înclutare, prin lăunțic pregătire profesională, netradată niciodată de o etică dubioasă. Subliniez valoarea aspectului moral al aceluia critic, deoarece, din păcate, sub acest aspect o parte a criticii literare lasă cel mai mult de dorit, făcînd conștii spiritului de grup, prejudecăților estetizante, subiectivismului pămînos. Nimic din toate aceste tare morale nu apare în scrierile ferm, principial, al lui C. Stănescu. Noul său volum, intitulat cu modestie Jurnal de lectură, o confirmă, cred cu prisosință. Modestia reală, ca o formă de exigență față de propria-și activitate, o subliniem de asemenea, ca o rară și mare calitate a criticului într-o vreme cînd foarte mulți contrău suferă de un stăruu narcisism care le alterează obiectivitatea, simțul măsurii și respectul pentru munca altora. Dîndu-ne senzația unei modestii demne, C. Stănescu ni se relevă, și de data aceasta, ca un critic competent, comprehensiv și exigent, obiectiv

Ion Dodu Bălan

Continuare în pag. a 7-a

CONTROVERSE

Mihail Sadoveanu într-o nouă interpretare

Vom formula, în cele ce urmează cîteva opinii privitoare la unele din aserțiunile emise de Al. Paleologu în cartea sa, Treptele lumii sau calea către sine a lui Mihail Sadoveanu, pe nedrept trecut cu vederea, cel puțin pînă acum (excepțiam, desigur, cronica din România Literară). Anticipînd vom spune că observațiile noastre nu diminuează cîtuși de puțin prețuirea pentru Al. Paleologu, unul din esenții noștri cei mai incianți înăderența noastră, nu ați la tezele propuse cît mai ales la excesul și dogmatismul folozirilor lor, trebuie înțeleasă în contextul schimbului și luptei de opinii care, credem noi, reprezintă condiția esențială în acțiunea criticii. Dar să nu zăbovim.
Teza cardinală a lui Al. Paleologu, care se oprește, programatic, numai asupra a trei cărți sadovienene: Creanga de aur, Baltagul și Ochi de urs, (de altfel împrumutate), este aceea că din „vastitatea materială” a operei sadovienene putem reține destul de puțin, cîteva cărți și, în primul rînd cele trei pentru care a optat criticul. Dîintr-un autor cîlcop, Sadoveanu devine, după noi exeget, un autor „rezistent” printr-o operație de „triere”, prin „rezeccți” ne-

Pompiliu Marcea

Continuare în pag. a 7-a

sütö andrás:

„IDEILE CONTEMPORANEITĂȚII VĂZUTE ÎN TREI DIMENSIUNI: PREZENT, TRECUT ȘI VIITOR“

— Sütö András, sinteză multumită de succesul în serie al pieselor Dv. „Bocet vesel pentru un fir de praf“, „Florile unui geambaș“, „Cain și Abel“?

— Cu bucurie pot să constat o colaborare fertilă cu regiunea Harag, care mi-a montat piesele mele din ultima vreme. Mi-a realizat la Cluj-Napoca „Florile...“ iar după un an „O stea pe rug“, după care, la Tg. Mureș, „Bocet vesel...“ apoi a treia parte a trilogiei, „Cain și Abel“. Deoarece la Tg. Mureș s-a creat un grup de tineri colegi români care — ca răspuns la activitatea noastră de traducători — traduc și ei, piesa mea, lucrată la Cluj-Napoca, „Florile...“, a fost tradusă la Tg. Mureș, și a fost pusă în scenă la secția română a teatrului nostru. Regia aparține lui Dan Alexandrescu care și directorul teatrului nostru. Așa încât dacă există o stare de mulțumire a dramaturgului, a scriitorului, atunci aș putea să fiu mulțumit. Cit trăsietii, și până ce ajungi să se vorbească foarte mult despre tine, și, când să zicem că ai realizat aceasta, mulțumirea e totuși de moment. Nu poți fi fericit în mod absolut. La fiecare piesă m-am străduit să arăt că pot să scriu mai bine.

— Intr-adevăr, eriticii au consemnat un salt calitativ față de lucrările Dv. anterioare. Ai putea să-l definești?

— Dacă ei, criticarii, au dreptate la aceasta eu nu aș adăuga decât faptul că primele mele lucrări au suferit și ele de boala mai generală a unei epoci a literaturii noastre, aceea a schematismului, și aceea a adevărului inventat în locul adevărului găsit. Simt că în aceste piese despre care vorbim se întreprinde adevărul găsit în realitatea noastră.

— Care ar fi adevărul găsit?

— Acest adevăr se leagă de fenomenul pe care am încercat să-l definesc în piesele mele. Ar fi prezența dramatică în viața noastră socială a acelor puteri care nu îngăduie înțelegerea sau înțelegerea, prin anumite declarații dogmatice, a unui proces revoluționar, dimpotrivă asigurând continuitatea procesului revoluționar care face întotdeauna posibilă ieșirea dintr-un impas. Aceasta se întâmplă atunci când ne izbim de concepții idilice despre realitate, de viziuni despre viață cum că am sosit deja în raj și că nu mai avem nimic de făcut. Tocmai împotriva unor astfel de concepții se ridică piesele mele preocupate de procesele sociale în devenirea lor.

— Ce compoziție are exercițiul transformării unui conflict (frământat mai întâi în proză) pe terenul artei de sinteză care este teatrul?

— Nu mă pot considera în exclusivitate dramaturg. Pentru mine alegerea acestei formule de exprimare a fost în orice caz o cerință a mesajului pe care vreau să-l transmit și care a cerut această formă dramatică, purtând de la început, de la nașterea ei, conținutul operii. E drept însă, pe de altă parte, că o carte poate să înglobeze în vitrine și autorul să aibă sentimentul că n-a căzut: cartea figurează în vitrină. Succesul e un cal care în fața publicului te doborâșă. În teatrul, pericolul e și mai mare. Mai mare e și ispita să-l înfrunți. Nu știu totuși dacă e un merit că deocamdată acest cal năvălăș nu m-a aruncat din sa.

— În ce constă pericolul ispitilor despre care vorbim?

— Conflictul în proză se prezintă alt de împărțit, aproape în mărimi de molecule ale unui trup viu. În dramaturgie conflictul e dispus în cartușe. Punctele trebuie să fie atât de concentrate încât explozia să propulzeze drama pe noi dimensiuni. În această privință sunt vizibili ceea ce spunea Aristotel despre gîndirea comică și, respectiv, tragică. Gîndind comic, în scenă intră doi dușmani care vor leși lăbrășindu-se. În tragedie dintre ei doi prieteni care apar în scenă la sfîrșit unui moare. În piesa mea „O stea pe rug“ se înfruntă doi prieteni, Cain și Servet. Primul e nevotat să-l tragă pe rug pe al doilea. Cain e nevotat, sub presiunea unei situații, să-l omoare pe fratele său Abel.

— Fantezia comică — spre deosebire de cea tragică — are nevoie spre a se deslășui în scenă de o rampă literară de lansare și mai flexibilă sau schemă în sensul de rigoare în construcție — este tocmai ceea ce îi asigură proliferarea?

— Schema e mult mai severă în comedie. În sensul că o organizare foarte precară a firului de acțiune cere, deci, după experiența mea, o mai mare pregătire, în ceea ce privește pe care Tehtol, criticul lui Shakespeare, în numele unei smecherie. Asta înseamnă construcția unei acțiuni care explodează la urmă cu toate petardele comice. Un astfel de mod de construcție te pune la mare încercare. Moartea e o invenție generală, la îndemina oricui, pe cînd în comedie originalitatea întîmplătorului îl obligă la mare încercare pe dramaturg.

— Cum vă „documentați“?

— Dacă pornesc de la un caz concret, „Bocet...“ pot să spun că nu am la bază o documentare strictă, ci o documentare umană, legată de sarcinile oricărui dramaturg care se preocupă de oameni. Totuși e să ai acces putere care înseamnă putere, consimțiri și colcășiri, în care tu și Comitet Județean de partid. Cit de „provinciale“ sînt scriitorii ca D.R. Popescu, Augustin Buzura, N. Prelpeanu, Eugen Uricaru, Bălăntă sau Radu Ciobanu? La Timișoara trăiesc și muncesc oameni ai condeului ca A. Dumbrăveanu, I. D. Todoran, Dușan Petrovič, Liviu Ciocîlă, Eugen Todoran, Șerban Foașă, Traian Boroșan, Cornel Ungureanu — vă rog să-i transcrieți pe toți — G. Tohăneanu, I. M. Almajan. N-aș dori să-l uit nici pe Paul Eugen Bancu căruia de curînd i-au apărut două excelente romane care numai „provinciale“ nu sînt. Prin urmare...

— De ce nu publicați la editura „Facia“?

— Dintr-o întîmplare.

— Cum explicați rarele apariții în presa literară?

— N-aș dori să răspund la această întrebare.

— Și totuși...

— S-a întîmplat ca după apariția ultimului roman — Anotimpul fîgăduirii — multă vreme să nu mă pot „desprinde“ de atmosfera de acolo. Nu dăseam nimănui să i se întîmple ce mi s-a întîmplat mie.

— Ce vă s-a întîmplat?

— Când lucrezi la o nouă carte tot ce te se pare în viața ta nemăpărat, înșignifiant, negat de propria-ți muncă trece într-un plan îndepărtat, alt de îndepărtat — pînă la dispariție totală. Eu n-am avut la un moment dat puterea să mă rup, să mă deslășesc de aceste capcane reștin, poate, și de sensibilitate. A fost o lecție gravă pe care mi-a oferit-o viața și așa s-a născut ideea romanului „Planul inelant“. Roman pe care îl voi încredința editurii „Cartea românească“.

— Cine este eroul romanului „Planul inelant“?

— Numele lui este George Adam.

— Să se ne puteți spune despre el?

— ...într-o ocazie sale, în abisul singurului său fierbinte stăteu îngrozite generat de bărbăți; plugi și mestesugari, alături de femeile lor, ca într-o galerie de cadre cu sfîrșit și domolență, toți alături, capetele lor ușor aplicate înclinate între dulce melancolie, prinși în cercăruul unui timp repauzat; vremea și viața și filia lor; din împreunare, din iubirea și re-

Premiul Herder — 1979

Lauri prestigioșului Premiu Herder pe anul 1979 încununază opera lui Sütö András, personalitate de seamă a culturii noastre contemporane, autor al unor numerease și valoroase scrieri aparținînd prozei, dramaturgiei, eseisticii și publicisticii. Artist organic legat de viața poporului, de tradiția spirituală a acestuia, Sütö András s-a impus definitiv în conștiința maselor de critici datorită viziunii originale, psihologice, străbătută de un realism poetic și psihologic intrinsec, viziune sub semnul căreia se structurează în trei demersuri sau creații. Îndesosebi lumea satului cu atât de complexă și problematică social-politică, implicit, etic-umană, este aceea care și găsește în paginile scrise de acest remarcabil autor imaginea artistică memorabilă. Fie că perspectiva epică este dominantă analitică, introspectivă, fie că aceasta face loc unui cercutor filon ironic și satiric, în subtilă descendență populară, proza lui Sütö András se distinge prin acuta ei contemporaneitate. Aici se află resortul care declanșează deplină adheziune a cititorului la volume de schițe și nuvele precum: Biruință în zori (1940), Pornesc oamenii (1953), Un pachet de tutun (1954), Bătălirea lui Salomon (1956), Petiționarul necunoscut (1961) și altele, cărora li se

adaugă deosebit de valorosul roman Un leagăn pe cer (1970), vastă și penetrantă frescă a satului ardelen de azi. Atras de genul dramatic, Sütö András este, întotdeauna, autorul unor cunoscuta comedii avînd aceeași sursă de inspirație: Sprințeană — aripă de rîndunică, Iubire risipitoare, Dragoste nu te prigi, Ghedon cel teribil. În fine, cele mai recente manifestări creatoare ale scriitorului vizează teritoriul dramei de evocare istorică, în lucrări caracteristice prin contemporaneitatea lor ideatică și umană. Este vorba de dramele Florile unei geambaș și O stea pe rug. Mesajul profund umanist al operii legitimează în cel mai înalt grad hotărîrea de a se conferi lui Sütö András Premiul Herder.

Ion Lazăr

32

poem de

adrian popescu

1. Subt burghul etrece al unei muzici infernale, sub luminoarea de voci agresive și impertinente, sub zgura zilnică a deprinderilor mărunte, sub umbrele care se-ndeasă ca un tufig de visc, sub masca de aur fisurată a copilăriei pierdute, sub teroarea unor voci binevoitoare, dar neclare, să-ți alegi un eroină ascuțit, cu virul tare, din raft, cum și-ai alege o lance lăioasă, să-ți încerci cruzimea și să n-o repezi în inimă, în locul Memoriei, stîmînd jerbe sărate de singe și lacrimi. S-o pui să-ți sapa rădăcina un făgaș în lutul moale al hirtiei, un făgaș care nu duce nicăieri, sau cel puțin nu duce la nimic bun, și pe unde și tu ai să dispai într-o zi.

2. Să ai treizeci și doi de ani, în luna mai, sub Zodia Gemenilor, să-ți amintești întreaga viață într-o singură noapte și discuțiile prietenilor tot mai puțini și mai nemulțumiți de tine, să-ți rememorezi campaniile printră barbari, dezastrelor transformate-n victorii și biruințele-n fugă, să-ți contempi posomorît ruinele norocului, să te împăimînti multimea faptelor tale cumplite, abjecția și nebunia, silinția și minciuna, să nu mai ai puterea de a te ridica proaspăt și lină ca un adolescent din oșternut, să rătăcești printr-un țînt de mlaștină, printre plante ale smircului, balborosind ca ele. Singura ta amintire frumoasă: un pat de companie pe care te întinzi obeat, inspire ziua, dar asta foarte deranjat.

3. Pe mine m-a ajutat întotdeauna o zeitate abstractă, chiar atunci cînd părea că mă persecută, mă acroțea. Pînă acum. Pînă mai ieri adăsta în prag-mi. Dar deja e scibită de mine. De vorbe și de fapte cedînd cu lașitate primului venit. Celui din urmă cu limba mai dulce, mai peridică. „Celar care vor trece, penitenți, granițele acestui țînt te implor, acordă-le, prescripția delicetelor“. Dar acolo pașii mei n-au cîlcăit. Deși eram doar la cîțiva kilometri. Porziunca se numește. Nume de origine latină, indicînd probabil a fișie de teren ferm înconjurată de smircuri.

4. Să ai treizeci și doi de ani și să te încălzească lumino obosiți a tineretii deluncate; să știi că toate himerile tale s-au fost împlinite, să absteții sau prins încet, încet să devină ființe reale și lucruri pe care le poți atînga, că imaginea ta s-a întîrît ca un mortar, a devenit o locuință a viilor nu numai a morților, un edificiu, un castro, o necropolă din Confederația etruscă, dezgropată de arheologi, printre care se plimbă perechi de tineri gureși.

5. Și totuși să n-ai nici măcar o tresărire cînd adîncind un norim, după șapte ani, un gropar cu saleriu fix și mici înlesniri, îți arată osul unui sold de bărbat tînăr și

lulul prăfuit al pîului. Să poți conversa absent cu el despre avantajele acelei parceli însoțite pe care tocmai o reamenajează cum și-ai pune tu ordine printre hirtii.

6. Pină unde mai pot cobori în grata translucidă a Noapții, în minele părăsite ale sufletului celor duși, pînă unde se mai poate fara? Revin tot mai greu la suprafață, cu zgîrliuri pe obraz, pe pleoape, cu genunchii zdrebiți și coatele rîndite, vă întind obia cîeva grîunțoare de aur sau de mică. Preba cu Apo Regală o morții în viață tot trebuie adată și adată făcînd, firisoarele de metal prețios separate de stiel. Cit se mai poate bea de acest loc al Mnemosinei? pe drumul ce vine din dreapta mă-n drept ori grașii-am izvorul? Tiresias, Amliaras, Ethalia, Vai de de umbra voastră-nțelepte? Corneliu Popel, Daniel Turcea, prietenii mei, stăți mai în lumină, ochii mei sînt slabi, obia vă disting, nu plecați atât de repede, nu vă ascundeți iar în ceață, umbre iubite, așteptați-mă, prea mult oricum n-am să mai rămîn pe aici.

7. Să pierzi bunăvoința zeilor, ca bietul Prometeu, și să cîștigi mila oamenilor. Ce preț! să ai ficatul devorat de Vultur sau de Rac și să încapi pe mina comentoarelor de ocazie. Lolele rinichilor tăi pe unde s-au prefăcut sucurile pămîntului par ușor scoroțite, și leime — cămășă metalică în care ai deșmit deșmit în cîmă, sub o căpișă, și respingia o luminare pe furtună, și ochii tăi mai haboteli la cele nevădute, dar acestea nu intră deloc în secolență, principatul e dacă ai respectat sau nu înțelegerea. Dacă n-ai cîlcăit legămîntul. Și răspunsul nu-l știi încă. Nu-l pot și deocamdată. Și asta mă fărimțează. Verdictul.

8. Să alegi cu mina exercată o lance din ralt, să-ți încerci tăișul pe obrazul degatelor, să o arunci cu putere nu în locul Memoriei, în hățiturile de deusopra, în pînienjii stelelor imaginare, să-ți faci loc printre lianele și rădăcinile otrăvite ale adîncului, să viesteți cu un prin rîul de suli și mercur, să o frămînti spre degrele, cuprins de febră, ca pe o amuletă, ca pe un crucifix, ca pe o buclă, din pletele binevoitoare, păstrat într-un medalion de argint, să o joci ușor în podul pedali, stăpîniindu-și dorința de a o propti brusc în mușchii inimii; să o lansezi cu un strigăt cit mai departe și să aștepti fiitutul celui ucis, cu sufletul la buze. În vreme ce stropi calzi de singe în pîrul

tăi i-au vestit deja căderea-n spiră, de dincolo.

ce gîndește, ce scrie tînărul scriitor

— Lucrui la Timișoara și a prețedezată ar vorbi chiar despre existența unei condiții a scriitorului de provincie.

— Nu înțeleg. Dacă un scriitor locuiește în provincie, atunci el este „provincial“? Dar avem și noi transport în comun și cinematografe, și Comitet Județean de partid. Cit de „provinciale“ sînt scriitorii ca D.R. Popescu, Augustin Buzura, N. Prelpeanu, Eugen Uricaru, Bălăntă sau Radu Ciobanu? La Timișoara trăiesc și muncesc oameni ai condeului ca A. Dumbrăveanu, I. D. Todoran, Dușan Petrovič, Liviu Ciocîlă, Eugen Todoran, Șerban Foașă, Traian Boroșan, Cornel Ungureanu — vă rog să-i transcrieți pe toți — G. Tohăneanu, I. M. Almajan. N-aș dori să-l uit nici pe Paul Eugen Bancu căruia de curînd i-au apărut două excelente romane care numai „provinciale“ nu sînt. Prin urmare...

ALEXANDRU DEAL: „În fața paginii de manuscris nimeni nu te poate ajuta“

— „Cele trei romane publicate de Alexandru Deal pînă acum sînt foarte apropiate în spirit și la formulă. Tinerii abia trecuți de pubertate, cu o personalitate în curs de a se fixa, căutînd cu infrigurare un mod de viață care să corespundă aspirațiilor adolescenței, impresive totuși, fiind mai mult de o sensibilitate excesivă, opus echilibrului maturității, eroii scriitorului trece prin experiențe care nu-i modifică decît superficial. Ei sînt un fel de pîcare ai juventutei. Problematika de acest fel duce de obicei la lirism și în bună parte romanele lui Alexandru Deal sînt impregnate de baladescul unei vîrste de tranziție“.

— Cum vedeți relația scriitor-critic (mai ales relația scriitor-tînăr — critica de generație sau critica „bătrînilor“)?

— Eu nu-i cred pe acei scriitori, fie ei tineri ori mai puțin tineri, care declară cu seninătate sau cu ușoară ranchiună (crispai?) că nu-i interesează opinia criticilor, unde, cum și cit se scrie despre cărțile lor. A scrie este o muncă nu la îndemîna fiecăruia; actul de creație este și o trecere lucrărilor din propria ta conștiință spre așa numita conștiință colectivă, a poporului tău.

— Cum se face, după opinia dv., o asemenea „trecere“?

— Este vorba de o integrare a personalității tale în spiritualitatea semenilor tăi, ori, aș stînd lucrurile, nu-l văd pe acel scriitor dezîn-

ce gîndește, ce scrie tînărul scriitor

— Lucrui la Timișoara și a prețedezată ar vorbi chiar despre existența unei condiții a scriitorului de provincie.

— Nu înțeleg. Dacă un scriitor locuiește în provincie, atunci el este „provincial“? Dar avem și noi transport în comun și cinematografe, și Comitet Județean de partid. Cit de „provinciale“ sînt scriitorii ca D.R. Popescu, Augustin Buzura, N. Prelpeanu, Eugen Uricaru, Bălăntă sau Radu Ciobanu? La Timișoara trăiesc și muncesc oameni ai condeului ca A. Dumbrăveanu, I. D. Todoran, Dușan Petrovič, Liviu Ciocîlă, Eugen Todoran, Șerban Foașă, Traian Boroșan, Cornel Ungureanu — vă rog să-i transcrieți pe toți — G. Tohăneanu, I. M. Almajan. N-aș dori să-l uit nici pe Paul Eugen Bancu căruia de curînd i-au apărut două excelente romane care numai „provinciale“ nu sînt. Prin urmare...

ALEXANDRU DEAL: „În fața paginii de manuscris nimeni nu te poate ajuta“

— „Cele trei romane publicate de Alexandru Deal pînă acum sînt foarte apropiate în spirit și la formulă. Tinerii abia trecuți de pubertate, cu o personalitate în curs de a se fixa, căutînd cu infrigurare un mod de viață care să corespundă aspirațiilor adolescenței, impresive totuși, fiind mai mult de o sensibilitate excesivă, opus echilibrului maturității, eroii scriitorului trece prin experiențe care nu-i modifică decît superficial. Ei sînt un fel de pîcare ai juventutei. Problematika de acest fel duce de obicei la lirism și în bună parte romanele lui Alexandru Deal sînt impregnate de baladescul unei vîrste de tranziție“.

— Cum vedeți relația scriitor-critic (mai ales relația scriitor-tînăr — critica de generație sau critica „bătrînilor“)?

— Eu nu-i cred pe acei scriitori, fie ei tineri ori mai puțin tineri, care declară cu seninătate sau cu ușoară ranchiună (crispai?) că nu-i interesează opinia criticilor, unde, cum și cit se scrie despre cărțile lor. A scrie este o muncă nu la îndemîna fiecăruia; actul de creație este și o trecere lucrărilor din propria ta conștiință spre așa numita conștiință colectivă, a poporului tău.

— Cum se face, după opinia dv., o asemenea „trecere“?

— Este vorba de o integrare a personalității tale în spiritualitatea semenilor tăi, ori, aș stînd lucrurile, nu-l văd pe acel scriitor dezîn-

ce gîndește, ce scrie tînărul scriitor

— Lucrui la Timișoara și a prețedezată ar vorbi chiar despre existența unei condiții a scriitorului de provincie.

— Nu înțeleg. Dacă un scriitor locuiește în provincie, atunci el este „provincial“? Dar avem și noi transport în comun și cinematografe, și Comitet Județean de partid. Cit de „provinciale“ sînt scriitorii ca D.R. Popescu, Augustin Buzura, N. Prelpeanu, Eugen Uricaru, Bălăntă sau Radu Ciobanu? La Timișoara trăiesc și muncesc oameni ai condeului ca A. Dumbrăveanu, I. D. Todoran, Dușan Petrovič, Liviu Ciocîlă, Eugen Todoran, Șerban Foașă, Traian Boroșan, Cornel Ungureanu — vă rog să-i transcrieți pe toți — G. Tohăneanu, I. M. Almajan. N-aș dori să-l uit nici pe Paul Eugen Bancu căruia de curînd i-au apărut două excelente romane care numai „provinciale“ nu sînt. Prin urmare...

ALEXANDRU DEAL: „În fața paginii de manuscris nimeni nu te poate ajuta“

— „Cele trei romane publicate de Alexandru Deal pînă acum sînt foarte apropiate în spirit și la formulă. Tinerii abia trecuți de pubertate, cu o personalitate în curs de a se fixa, căutînd cu infrigurare un mod de viață care să corespundă aspirațiilor adolescenței, impresive totuși, fiind mai mult de o sensibilitate excesivă, opus echilibrului maturității, eroii scriitorului trece prin experiențe care nu-i modifică decît superficial. Ei sînt un fel de pîcare ai juventutei. Problematika de acest fel duce de obicei la lirism și în bună parte romanele lui Alexandru Deal sînt impregnate de baladescul unei vîrste de tranziție“.

— Cum vedeți relația scriitor-critic (mai ales relația scriitor-tînăr — critica de generație sau critica „bătrînilor“)?

— Eu nu-i cred pe acei scriitori, fie ei tineri ori mai puțin tineri, care declară cu seninătate sau cu ușoară ranchiună (crispai?) că nu-i interesează opinia criticilor, unde, cum și cit se scrie despre cărțile lor. A scrie este o muncă nu la îndemîna fiecăruia; actul de creație este și o trecere lucrărilor din propria ta conștiință spre așa numita conștiință colectivă, a poporului tău.

— Cum se face, după opinia dv., o asemenea „trecere“?

— Este vorba de o integrare a personalității tale în spiritualitatea semenilor tăi, ori, aș stînd lucrurile, nu-l văd pe acel scriitor dezîn-

12 MAI 1979

Dan Mucenic

ASTORIA

insărcinat". Si blestematele, infamele afaturi tandre care se rostesc la desăvârșire din nevoia de a conserva plăcerea și săi omolozi neprietătoși. "Tu ar fi bine să dormi. Si mâinecă mai mult... Esti obosit și tu săntos și tinăr, de-acuma nu mai esti de capul tău". Si-apoi, ultimele clipe... Nu mă conduce. Cind sint condusă, mă simt ca o pacientă care iese din cabinetul medicului. Lasa-mă să plec cum am venit. Singură". De fapt, nu se intimulează nimic lesit din comun, se desfasurase un ritual obișnuit, cu singura deosebire că cineva îl înlocuise cu succes. In lipsa vedetelor originale, societățile aușese totuși loc. A avut Ludmila motive să mă înșel? Nu. N-a avut nici un motiv să îmi spună Dan Steriade, ca un școlar care atia că făcuse o teză foarte bună și primise o notă reu. Nu, n-a avut nici un motiv, dar asta nu-i conferă nici o certitudine. De mult trăia impresia că e vrea să-l includă, să-l închidă în rezervațiile vastului trecut. Ea scotea fidelitatea unei femei frumoase, cum de nealțiase această trăsătură a ei de caracter, drept o manifestare a egoismului; învătămintul, spitalele și femeile frumoase trebuie să fie accesibile tuturor. Puterea Ludmillei de-a rupe fără zbucium o relație sau alta, se născuse și din frica de moarte, desigur, dar și dintr-un bărbat de care-l iubise, "ae antrena", după expresia ei pentru descrierea cea mare, moartea. Cind stii, cind înțelegi că va veni o vreme cind va trebui să te desparti de totul, de boala cerului, de flori, de munti, de zori dimineții, de valurile mării, de lumina soarelui, desăvârșirea de un bărbat îți va părea un divertisment, un răsfăț.

Cu cine l-ar fi putut înșela Ludmila? Pentru cine ar fi renunțat la el? Dan Steriade înțelega repede că această întrebare e puerilă, simțea nevoia să-și măgulăască orgoliul. Cum cu cine? Sint atia bărbai îndrăgostiți de Ludmila și încă bărbai extraordinari, inteligenți, frumoși, tineri. Încă înainte de a o cunoaște personal, alinașese până la urechile lui adevăratele legende despre puterea ei de seducție. Doi dintre acești admiratori se alinașese Ludmila însăși nu se tulburase, îi declarase idoli și iubiți de umor, și această necutare o incluse prompt în felul ei de-a fi, făcându-o și mai strălucitoare.

Tu, îi spunea ea lui Dan Steriade, să nu faci gesturi fazele. Bărbaii care se sinucid din cauza mea sint niște bădărași, e ca și cum m-ar obliga să le plătesc eu masa la Capoa.

Dar el iubea ceea ce era fragil în sufletul și destinul Ludmillei, viațurile și cumin de fetiche burzuești, teama de-a nu mai fi atât de frumoasă, teama de-a nu mai fi atât de tinără. Cred că as muri fără tine, dacă m-ai sărăsi. Îi spunea Ludmila într-o zi, cu aerul că-l dă o informație și nu că-l face o mărturisire de dragoste. Esti foarte inteligent, oameni cu mine, vorbesc foarte serios, nu mă plictisesc niciodată cu tine, as pălăvrăgi încotinu. Mai ai o calitate uriasă de care nu esti constient, esti lipsit de temperament, nu esti de-ăia de posedă femeile în buclărie, sau pe partea carosabilă nu esti un năvălaș, un lăutăș, un șpaniol, semeni mai mult cu-n drept egitan.

Singurul rival virtual care-l înșirase teamă era Aviatorul. Nu era și nici nu fusese aviator, dar așa i se spunea și porecla i se potrivea de minune. Trupul lui înalt, zvelt, de-o culoare dulce, arămie, unea bărbăția aspră și coolăroasă a unui aviator în trupul unui dezinventiv. Cind fusesea tot trei la barul "Continental", dansase cu o fată din ansamblu atât de frumos, atât de drăcesc, încit și onorata clientelă și ar-tiștii, aplaudaseră în piciora minute-n șir. Dansa extraordinar... Dar ce nu stia el să facă? Patina, cînta la clarinetă, însoțea de vinătoare, practica schiul, schiul nautic, se amorozează de numismatică, își construise cu mina lui un yacht, pe care-l botezase "Paradiul și femeia", îndeplinea rolul de "prefet" la "Comsigmat", într-un cuvînt, avea numai acele îndelungate care interesau femeile. Înzestrat cu atiea daruri, constient de superlitate lui, nici nu admitea existența unor rivali, nu cu-cerea femeile, ci pur și simplu le lua, căci ele în asteptarea lui, stăteau într-o stare de amneșie, lipsite de inițiativă și dorințe să-l cunoască. Așteptau potoficeose și disciplinate să le vină și lor rindul mai devreme sau mai tîrziu. N-ar fi exclus ca Ludmila să se fi îndrăgostit de el, ar fi fost o pereche ideală, demnă de o copertă din "Paris-Match", totuși și acest eșmar era dinuștat de o speranță, speranță că oamenii pe care puterile se suspectează reciproc, ca niște bandiți care vor să ste de unde a felul celălalt. Faptul că iubea lor va eua în cele din urmă, nu-l consola cîtuși de puțin. Important e că-n noaptea aceasta au fost împreună...

Ghemuit în fotora, amoroș și îmbădînit, se simțea ca o rudă bolnavă, încotruată de familie cu respect și plictisală; trădarea în amor îl face pe orice bărbat să se îndoiască de ei însuși. De cite ori nu sintem iubiți, e vina noastră — era o frază pe care li plăcea s-o spună deseori fără să-l treacă prin cap că odată i s-ar potrivii și lui. Si acum credea că trădarea în amor nu e infamie, ci un act de justiție. Nu suncea și Shakespeare că cine te înșală din iubire îți rămîne credincios? Da. Poate că așa stau lucrurile, dar Ludmila nu-l înșelase fiindcă se îndrăgostise de "Aviator", ci fiindcă nu-l iubea pe el. Si cind nu iubesti nimeni, ce importanță are cu cine te culci? De acolo, din fotoliul unde zăcea zbrăbilit și înfricosat, pelsajul care i se înfășăa era dezolat. Nu mai vedea oțina mobilă care supraviețuise, i se desfășura în fata ochilor spectacolul ciudat al zilelor petrecute alături de Ludmila, spectacol dezagrat, păgîrînit; amindoi erau îmbrăcați în zdrente, bătrîni

și palizi, se sărutau fără convingere, în timp ce-l luau ceal. Spectacol atroce de câmbie burzuești, alcătuit din ipocrizie și pahare de Boemia.

Deci îl înșelase l — iarși se întoarce la această taină care-l chinuia și îl paraliza voința. Brăzdat de timpuriu de riduri și zbrăburi, orgoliul lui Dan Steriade, întoldeana satisfăcut, nu fusese pînă la întimplarea cu Ludmila pus la încercare. Sigur că "Aviatorul" era un bărbat fermecător, care putea suci capul multor femei, dar nu și pe al Ludmillei, nu se poate s-o fi atras un bărbat care se ocupa în exclusivitate de achi-nalitate și croaziere pe Dunăre. De cite ori o prietenă aducea laude virtuților masculine ale unuia sau altuia, Ludmila îl tăia entuziasmul cu o întrebare brutală. "Bine, bine, am înțeles că e vrednic la pat, dar ce meserie are? E aviator? Mecanic de locomotivă? Ce face? Poduri de cale ferată? Scrie cărți?" Ipoteza îndrăgostirii de Aviator se dovedea puerilă, lipsită de realism, dar nu atât de puerilă și de nevinovată, căci se născuse din dorința de a o înșela, punindu-l în circă o iubire ridicolă. Dar poate că Ludmila nu l-a înșelat cu un altul, ci pur și simplu l-a părăsit. Ar fi făcut acest gest numai din considerente morale, dacă el, Dan Steriade, ar fi comis cine stie ce mirșavie. Dar nu săvîrșise nimic rău, Ludmila îl dăduse multe dovezi de încredere în moralitatea lui. Nu-i spusese odată ea că-l iubește cel mai mult pentru că nu-i iubea lă? "Da... Dragul meu. Te iubesc fiindcă esti bun cu mine, cu ceilalți. Bunătatea a ajuns mai mult un defect decit o calitate, e privită de sus, cu ironie de ăia deștepti. Eu una sint fericită, că esti atât de bun. Sintem amindol de modă că este. Admit, învidiez încă ceva la tine, n-ai frică socială. Al și tu ca orice om frică de moarte, de boală, dar frică socială n-ai, te duci la uzină vesel ca un trubadur, îți vezi de treabă și atita tol...". Și dacă ar fi avut asemenea căerțe de ordin social — Ludmila cu temperamentul ei — nu le-ar fi tinut ascuse, i le-ar fi aruncat în față, ar fi tipat, ar fi făcut scandal.

Doctorul Anton Constantinescu... Era de mult, cumințe și disciplinat, îndrăgostit de Ludmila, o mărturisise și el și lui; dacă pînă la urmă reușise s-o farmece? Anton Constantinescu era un adversar mai primejdios, decit "Aviatorul", mai perfid, prin condarea și devotamentul lui nelinitit. O aștepta. Aștepta să-l obosească, să fie dezamăgită; nu există așteptare care să nu fie răspălită... Dacă el, prin atitudinea lui capricioasă, de monarh absolut nu făcuse decit să pregătească fericirea vitiorare a doctorului? N-am să-ți iert niciodată că nu m-ai cerut de soție, cind eu doream asta ca o ne-bună — îl reproșase ea, informindu-l că de acum înainte acest subiect va fi un subiect "tabu". Nu s-o fi simțit ispitită Ludmila de multitudine de certitudini pe care doctorul era hotărît să i-o ofere? Nu. Nu credea. Doctorul făcea parte din nefericită categoria a bărbaiilor care nu pot în-spira decit respect. Numărul ticurilor, al tabelle-turilor îl depășea cu mult pe cel al călătôr-ilor.

Acuma stau în pat și luau micul dejun, gol-golul — se pomeni Dan Steriade întorcîndu-se la concretul de care de elva timp reușise să se ferească. Să nu fim ridicoli — se muștră el — parcă ar fi eroul ăia din schița aia a lui Caragiale. Acum luau micul dejun, acuma sint la Tibu, cupru separat, caravansciucă. Descoperi pînă la urmă certitudinea trădării care, perfidă, stătea ascunsă într-un spațiu de nimeni bănuț. Odată — nu de mult — acum un an de zile, cind fusese în delegație la Varșovia, voise aprig s-o înșele pe Ludmila cu o femeicătoare, veselă și elegantă, în două vase de la frădare nu înțelepciunea lui, ci cumințenia necruțătoare a frumoasei poloneze. Frumoasă virtute născută din munca altera. Si o iubea nebunește pe Ludmila, își chețuise toată diurna ca s-o audă, s-o simtă măcar în imaginație; în ficare zi îi telefonase. Două poți înșela și dacă iubești o altă ființă. Te poți bucura de trupul altuia, rămîind credincios iubirii vesnice. Dacă eu, care sint un om curat și integru, lipsit de curiozități morbide, as fi fost capabil s-o înșel, de ce n-ar fi și Ludmila capabilă? Ea, mai temperamentală, și mai nebună să-ți mîne? Refăcu micăriele sufletului care netezeau drumul trădării. Și totul îi era acum foarte limpede; fără îndoielă că Ludmila străbătuse acest drum.

De ce l-a fost frică n-a scăpat; veniseră zorile. Se speria de pară așteptamentul lui foc. Pe unde să fugă? Unde să se ducă? Era prea devreme. Nici restaurantul nu se deschisese. Zorile înaintau vertiginoase, ca o armată care nu mai întimpina nici o rezistență și așteritea lui, pînă atunci ascunde, intime, iseriseră la suprafață, înfricosate și obosite, așa cum le soldații din tranșee, fluturînd steagurile albe, as-înfrîngerii.

"Atunci telefonul sună. Sunetul venea pară-din altă parte, transmis prin unde din cine stie ce tară îndepărtată — telefonul rămase în continuare apatic, fără nici o legătură cu sunetul propriu și tînit, cu vetelele unei trompete noap-te, pe malul mării.

Ridică telefonul; ascultă încordat, încercînd să înhațe cuvintele de la celălalt capăt al firului, de parcă ar fi fost cuvintele Ludmillei, apoi fața pînă atunci crispată se destinsese iluminată de o mare fericire. Închise telefonul cu micărie leșese, ca să nu tulbure în nici un fel ceea ce auzise, ascunde adînc în suflet, și-și comunică veeștea, cu lacrimi în ochi, lui însuși și tuturor oame-nilor: — A murit, nu m-a înșelat...

Dar, pentru că e primăvară și pentru că aceste rinduri sint scrise după un moment dătător de satisfacții și speranțe, vreau să cred că pleoaria pentru dragoste și adevăr audiat este doar un început. O cred cu optimismul unui îndrăgostit de radio. Si, verba aut-orum, "Apărățiți", "unoroi mă gin-dează dacă nu cumva tocmal iubirea mă face imprudent".

Constantin Stan
P.S. Un cuvînt de felicitare pentru realizatorii emisiunii "Studio 79" din ziua de 2 mai. O emisiune sărbă-toasă-fierăscă, născută din mult entuziasm și din scuturarea prafului rutinei de pe hainele din zilele cele mai frumoase. Decl, se poate...

ion segărcEANU

Blaga

Cit timp nu sintem în posesia "Adevărului abiauit", înii indiziilor au un drept la libertatea creatoare de a-l căuta, fiecara în felul său... (Lucian Blaga — "Elanul Insulei")

Undeva, în zărlie nepătrunse sade el, Marele Anonim, cu ochii ca două magnetice stele învăluite în ceață. Alinaudva. Pe lacra mea de humă stau eu. Poetul, rob și stăpîn al cuvintelor, bînuț de-nirebri și nelinitit.

— Cine esti tu, cel ce-ți acuză chipul după perdeaua aceea de fum, punind aburul mării și zennoașă avălia între tine și mine?

Intind brațele tremurînde spre eer dar el — Mearci pilpind sub vazele bolii — se-nedeștează, se-nedeștează ca a cometă în orizonturi de taină...

Ităi: mă țrezese din somnul mic al spiritului ei vin ca lumina mea pâlmasă în spațiu proiectînd pe ecranele timpului propriu-mi chip și destin.

Dar timpul e un fluviu de neguri, fără aștrii... e un fluviu de neguri, fără aștrii...

Arăd cu tălpile goale pe țărlile întrebărilor, singur sint eu a pustie în codru, căntind înfrigurat drumul, drumul acela ca o liărire în noaple spre soarele enihărit în aștelele asmentilor.

Arăd-te, măcar a singură dată arată-mi-te, cel de dincolo de filin și moarte, lu, adevăr mai presus de pulerile mele!

Imagina te — satia visului meu de frumos și-nălțare...

Pe insula mea de veaebre mă zbat între noaple și zi invocînd-te, căutîndu-te să-ți dezghoț illeul, ca pe a floare.

O, din disperare mă voi țrez, ca Lucifer mă voi ridica cu fulgeru-n mină pe care-l voi arca curcubeu în ether iluminîndu-ți piezisl obraz.

In mine zace Daimonion, arpa mea de elan și azur și fulgerul este selex lui de a stii, ochiul său scrutător peste veacuri...

Nu te-am zărit, nu te-am zărit dar sint împăcat că am vrut-o desi, val.

darinia și aeridia mea n-au făcut altceva decit să te-nvălaie și mai mult în mister.

Sub cupola templului tău mi-am dorat expresia sufletului din căutării și speranțelor mele chipul pășării legendare, în zbor maelios peste spații.

Amurgînd pe lacra mea de humă, sint ca Fan, zeul dulos și-nțelep înlăntit de liane ca de fire lungi de păianjen, fluieru-n mina mea e un ram de soc înflorit pe care vinul ritualnic îngamă cîntec-dor.

cîntec-alean, cîntec-desicînte...

Trece un Moșneag pe cărarea de nori, calcă arar, ca pe valori de pistă cumănîndu-și irupu-n tolag.

— Cine e? — Nu stiu, răspunde omul.

— Cine e? — Nu stiu, răspunde alt om.

— Cine e? — Nu stiu, răspunde al treilea om.

Doar Poetul caș lung și mirat cu a rază de soare-n privire...

Undeva el, Marele Anonim, alinaudva eu, Căutătorul, plămăntorul de idei și imagini...

Sian ca a statuie vie-n lumină pe un lărm lipezit de furtună.

Soarele în proiectează umbra devotată peste oglinzile rătăcioare-ale mării.

Acesta sint — un Mas stihilor, încernînt sub baldachinul de minuni al lumii.

Gîndul meu: săceată de argint zvrcoîndu-se în creierul Marei Anonim.

Cuvintele-mi: ploaie vrădită de stele peste grădiniile din sufletele oamenilor...

andreea DOBRESCU-warodin

Loc geometric

Deasupra umierilor mei trece-n zbor o săgetă pe care scrie: sens interzis drum de întoarcere nu om în acest punct pămîntul fierbe pînă dincolo de mijlocul lui. Deasupra umierilor mei poșează-n zbor strigă: niciodată în acest punct sint sorită să rămîn: meru zboruși și făcînd încina mă-nvăluie întoldeana acesta este cercul din care nu mă pot mișca loc geometric al arderilor mele

Gustul tare

Era vremea cind înăuntrul meu creșcu o lebădă cu gîbl fluturînd în vînt lacama de urmele de sare pe nisip sareea tîmăduitoare sareea poșă de viață și fluturînd din minile mele și-o inters zborul peste valuri din adînc teoșos de-nîndere Gustul tare al valului sărat pe aripi în gîdulare gustul tare ce frînge leșinul sărbădie vieți

Bogată făgăduință

In vole am poposit eram zdrobită zbor — cunună de spini cu bogată făgăduință mi se despica oasele umplute cu aer dinadînd și nici o suviță de carne nu mai era aripă nici o suviță de pînă nu mai era pană dar aveam amintirea tuturor zborurilor dinainte

N-am crezut

N-am crezut Că din puhoiul apelor se va alege iar lîință cu gîbl fluturînd în vînt lacama de urmele de sare pe nisip sareea tîmăduitoare sareea poșă de viață și fluturînd din minile mele și-o inters zborul peste valuri din adînc teoșos de-nîndere Gustul tare al valului sărat pe aripi în gîdulare gustul tare ce frînge leșinul sărbădie vieți

N-am putut să-mi inchipui

Se strălucire erau cerul După ce l-au ars limbile de foc Care au pîrjălit pămîntul, frunzișul, aripile Nu pot să cred cum cea care a trecut prin văpoaia sint eu

marta petreu

Am venit acasă

Am venit acasă mirosînd a vin mi-am sărutat bărbatul, i-am povestit laptele zilei. Noaptea trac tancuri peste visele mele am spus, și voi nu credeți. Singurătatea e singurătatea numai în fața hirtiei și voi nu credeți. Spun numai adevărul și voi nu credeți

Am venit acasă mirosînd a vin mi-am sărutat bărbatul, i-am povestit laptele zilei.

Desene de Mihai Gheorghie

Sfirșitul serbării

Pregătește-te de plecare, pregătește-te. Din ziua aceasta ies cu fală. (Fericitii au memoria înținsă pe flori de lotus). Magnifică absența cuvintului, mincinosă. Pregătește-te de plecare, pregătește-te. Dimineață de lemn ciinesc: bărbaiți, nemurători bărbaiți își potrivesc zîmbatul și cravata.

Logodna

Apropie-mă blind și cald de ora rătăcit trupul ud al inșării, din noaptea de vecernie se iese fuiloru tandru-al împăzării mării, în ierburii crude și în scolii lașnînde se nace infomelate voci de dor, apropie-mă blind avocului izvor, apropie-mă prin cerușă verii încornată, sîngerînd ușor.

Mersul stelelor

Ascultă-mă acum cind ziua scade și cîntul în lăcșe se îngroapă, cind clopotul copilelor în brumă desăgă mersul stelelor din apă, cind marea-i otrăvită de ineluri și stele și mor lucirea-n spumă, ascultă-mă, cresc nesfirșit de-naltă și vorba mea e năsițit de pură.

Cînd crește frigul

Tu tremuri de lumină și sub muguri țîs oasele albastră și subțiri. Nu te opri cind în adîncul pupilei crește frigul. Veniui, veniui sărîi curge-n noi.

radio
r
Apărarea lui Galilei

Cu două săptămîni în urmă, radioscultătorilor le-a fost oferit un dar, ca o necesară și așteptată (surprinzînd plăcut prin promptitudinea imprimă-vărare a teatrului radiofonic: dramatizarea — purtînd semnătura lui Constantin Vișan — cărți lui Octavian Paler Apărarea lui Galilei. Desigur, dematizarea unei lucrări scrise sub forma dialogului nu poate ridica dificultăți decit în ceea ce privește selectarea pasajelor, și, de aici, a păstrării cursivității idelilor, a nealterării structurii cărții. Este tocmal lucrul pe care Constantin Vișan l-a înțeles și l-a împlinit.

Cartea lui Octavian Paler — om de înținsă cultură, asimilată în urma unei continue și fertile "indoieli meto-dice", om "de radio", prezent în cadrul a numeroase emisiuni (prezență mereu plăcută, mereu interesantă) — s-a aflat în centrul atenției criticii, la data apariției, astfel încit nu o asemenea analiză își propun rindurile de față. Ele vor să aducă în discuție o problemă de principiu, ce-și atîă o ideală exemplificare în teoretica dramatizare — a câ-tigului pe care teatrul radiofonic îl poate avea în urma dramatizării unor lucrări de valoare apărute în ultima vreme — cîștig de calitate, cîștig în ceea ce privește interesul cu care se urmărește și niciodată în ultimul rînd, cîștigul popularizării în rindul marelui public, a unor creații apărî-nînd scriitorilor importanța a prezentului.

Aceste gînduri ne vin acvînd în vedere, mai ales, puținele eveniri radio-fonice ce au intrat, în ultima vreme, subflagile ascultătorilor. Or, Apărarea

plastică
p
Cartea de artă

Manifestările artistice genuine ne fac cel mai adesea să uităm profunzimea de elemente care creează mediul cultural, rafinînd sensibilitatea publicului și adăugîndu-i conștiința necesară adevăratei înțelegeri a fenomenelor. Intre acestea, albumul și cartea de artă joacă un rol important, și nu avom îndeajuns răgazul și energia de a omagia acțiunea unei edituri românești de azi, creatoarea unei serii dintre cele mai prestigioase în lume și realizatoarea unor albume de cel mai înalt nivel. Mă gîndesc la "MERIDIANE", la care putem aduce, de aseme-nă, EDITURA ȘTIINȚIFICĂ ȘI ENCICLOPEDICĂ, ce a pus în circulație citeva dicționare substanțiale, unice în felul lor și realizate de autori prestigioși.

În general, acest tip de carte care să facă parte din ordinea curentului, a lucrului obișnuit, lipsindu-l strălucirii și caracterului de unicat al evenimentului remarcabil. Obșnuindu-ne să folosim informația și să evidențiem mai ales caracterul lor funcțional (chiar răsfăcîndea unui album este mai mult priie de educație culturală decit de trătare artistică pură), tremem prea ușor peste interpretarea strălucită și poezia unor texte foarte adesea remarcabile. Mă gîndesc la albumele îngrijite de re-gistrul A.E. Baconsky, între care "Bottell" al "re-nouărită o suma de consideratii ce constituie, din păcate, ultima sa profesione de credință artistică. Întîlnirea dintre un autor contemporan și un mare artist de demult devine sursă de meditații asupra vieții tremurătoare a eternului artistic. Un mare pictor încide în cadrul său viața

muzică
m
Firescul distincției

In generația lui, Călin Ioachimescu, absolvent al Conservatorului bucureș-tean, în 1973, la clasa maestrului Ștefan Niculescu, face figură aparte. Multidirecțional — muzică de film, muzică de concert — tentă de mijloace electro-acustice (tape music), live electronic, tinărul compozitor nu neglijează nici-cînd esența, nu se preocupă cîtuși de puțin de publicitate și își cultivă ideile încercîndu-le în orgolioase privilegii cu consecvență, la o vîrstă cînd, de obicei, de abia încep să-ți circumscrii vag o zonă demarcată de preocupări.

Forța acestei lucrări — respicie, cum ne confirmă fiecare lucrare a sa — este cu abt mai mare cu cit compozi-torul operează în aria firescului muzi-cal și nu apelează ostentativ la su-porteri extra-muzicale pentru a-l ajuta în deșinșarea registrului propriu. Atunci cînd acest registru se edifica într-o succesiune de imagini apropiate, comunicative, atunci este cu abt mai mult, emanția unei naturi special dăruite.

Rîndurile de față sint ocazionate de ascultarea într-un recent concert al Orchestrei Radioteleviziunii, sub ba-gheța lui Carol Litvin, a piesei Tempo 88 de Călin Ioachimescu. Lo-crare ce s-a săvîrșit pe parcursul mai multor ani. Tempo 88 are o istorie simptomatice pentru compozitorul res-ponsabil, întens preocupat de găsirea conturului imaginativ. Piesa a ajuns astfel să divulge un mesteg înolînt, foarte sigur, mai mult, să capete o limpezime a intențiilor, fără ca aceas-ta să însemne simplificare. Dilematica acestei compoziții este de sență și nu de realizare.

Si aici, la acest nivel al esențelor, există într-adevăr o pendulare ce con-

Atelier de creație peste redacția

V.P. GAI: Nimic de reținut, din păcate, din ultimul plic — lucruri slabe, convenționale, „făcute”.

A. SPĂTARU: Ceva semnificativ, mai ales în „Am ocolit”. Căci, la fel, nu mai puțin reușite. Să vedem ce mai urmează.

STELA DEMENY: Sint unele perspective interesante. „Jocurile”, „Hai să ne urcăm”, destul de bune, altele însă sunt încă necunoscute, altele adevărate în prozism. Să mai vedem.

ELENA RADU: A doua echiță e o amintire sensibilă, duioasă, un portret destul de convingător, dar, în ansamblu, o pagină nu prea consistentă și semnificativă.

MARIAN DINU: „Tasul” e un lucru interesant, care, însă, n-a fost dus la bun sfârșit, neavând încă echilibrul, omogenitatea. Prima parte e desăvârșită, mai amplă, mai atent, cu răbdare, recitativ și rezolvat în fugă, pe sărte, adesea confuz (v. scenele de scufundare, de pildă), încit unele lucruri rămân neclare sau în suspensie. Meritul și rețutul lucrului e deosebit de mare, în special în ceea ce privește concentrarea și stăruința — „scenariu” e bun, cu reale calități — chiar dacă lucrarea ar putea să capete proporțiile unui roman (expresia încă nu e prea sigură, iar „himnodicită” e echivoc compromisător).

M. TĂRZIU: Pe linia științifică (cu unele semne de oboseală și inerie), ceva mai bune: „O poveste”, „Afară”, „Spre casă”, „Îngindurat”.

CORNELIU IURES-JUNIOR: Decamdată, sint pagini de exercițiu școlar, naive și șovăitoare. E prea devreme ca să se poată îndrăzni eventualele dv. Inzestrări și cărare pe care o veți apuca (s-ar putea să fie li-

teratură, dar s-ar putea foarte bine să fie matematică sau fizică, sau altele...). De aceea, o foarte importantă și nu neglijați nici una din materii, să urmeze apoi cu atenție programul școlar, iar timpul liber să-l folosiți mai ales pentru lectură și... joacă!

DON QUIJOTE (ION): Povestea e destul de neobișnuită, cu iluzii și simboluri inoventive, cu o notă de amărăciune, cu loace relativ modeste. Încă nu putem trage concluzii.

APRILIE: Pagini șovăitoare și mimetice, în care pare să „umbles” și un vag zvon de poezie. Să vedem ce mai urmează.

L. EFTENE: Pare să fie ceva, dar încă nu destul de clar și concludent. Revenții și cu o scurtă notă de prezentare și de preferință, cu texte dactilografiate.

DANIEL T. SUCIU: Scrierile e interesantă, inteligentă, plină de considerații subtile, pertinente. Versurile sint mai puțin consistente (lucruri „albe”, cerebrale) — ciclu pare să fie oarecum interesant, în special în ceea ce privește conținutul și stilul. „Scenariu” e bun, cu reale calități — chiar dacă lucrarea ar putea să capete proporțiile unui roman (expresia încă nu e prea sigură, iar „himnodicită” e echivoc compromisător).

Pavel Răduțeanu-Ferghete, Dan Borode, Gh. B. Negru-Le-rești, Ion Gh. Căstina, Iulian Mădăraș, Răzvan Vasiliu, G. Val. Negru, M. Ungureanu, Vania Don, Mihai Cotojan, Ion Cioacă, Eden Maxim, D. Minătoru, A.C. Miloș, G. Corbea, Gh. Scintea, M. Teian (mai bine, în „Secetă”), Mih. Boldeanu, Horia Tăru, Virginia Bogdan, A.B. Ene, Valentin Popescu („singura dovadă e aceste cuvinte” ? !), D. Diamant, G.T. Iulian: Nimic nou!

Mihai Dorin Octav, Dina Dinu, Stana Chilinescu, George Barbu, Ina Ilina, Vasile Dinu, E. Veitla Istrate, Danilă, etc. — în unele semne, merită să stăruie.

MANUSCRISE NEISCALITE: „Ziua cea mai lungă”, „De vorbă cu cugetul”, „Călăreții și chipuri de ceață”, etc.; „Taina vieții”; „Vino din nou”, „E ora”; „As vrea”; „Ascultă-mă”; „Furt”; „Pădure”; „Inserare”; „Pastel”; „Fluviul aducerii aminte”; „Hedone”; „Foamea de artificii”; „Așus de...”.

Gh. Năndu, Marian Popescu, Luca Lucian, N. Iancu Vale (ceva, în „Calm nocturn”, „Pădurea toamnei”), Ana Armas, Dumitru Anghel, George Alex. Ionăș, Mircea Popa, Petrin A. Ilin, Liviu Stela, I. Cristodor, Mioara Pivniceru, Codrin Elițeanu, Emil Henescu („Seară de iulie”), Ionel Priluce, Emil Chirilă, Daniel Turlea, Emil Grosan, A.P. Marcovici, Emil Brany, Luca Turu, George Ștephan, Tei T., Al. Hardon, Victoria Condrescu, Eugen C. Valerian Chiriac, Valeriu Mihai, George Anghel Popescu, Gabriel Tintă, Gh. Cristian, Claudiu Vest, Alex. Manole, Mihaela Doda, Nistor Tănăsescu, Gabriel Gles, Valeriu Mihai, Daniel Teodorescu, Nastasia Plic, Moise Nistor, Andreea Movilă, Ștefan Moise, Silviu Floarea, Ana Andreea, Romulus Maler, Liliana Ibrănuș, Tudor Negescu, Gh. Livandru, Mari-an Nicolae (ceva mai bine, în „Duelul”), Felicia Dumbrăvescu, Ofelia Apetroae, Nicolae Ionescu, Ioan Culea, Cornelio Iacsa: Încercări de nivel modest.

Geo Dumitrescu

N.R. Manuscrisele nu se înalțau.

Substituire

Fiindcă pe mine nu m-ați văzut urmind din norii arme ucigătoare și trandafirul nu l-am spus decit trandafir, fiindcă eu nu mi-am făcut din minii hirtle pentru fața interzise și calului meu nu i-am dat decit iarbă, fiindcă pe mine nu m-ați văzut rătăcind în spețele casei cu mielul sub braț și nu m-ați curățat în visele voastre de mînărea ochilor în neagime, îngăduindu-mi să contemplu feticit poezii bunicului (ultimul exemplar primit de curind) în care, mă încredințai voi, recunoașteți originalul, adolescenței mele.

TEODOR ROȘU

Octombrie

Octombrie e rece și curat. Cimpio-i mai subțire și mai lungă. S-a uziut în cer un nechaot și a căzut pământul într-o dungă.

Coborâ din păduri cerbi mari și blînzi. Mîntreii mai rimează prin hirtocose. Alinauă lăută după pădă, fîmînzi, Puil de ciută sîngeră sub ploemie.

Balborosesc în apa pește de foc. Ca fulgerele trase în fîntînă, Soarele-i mic încapere-ntr-un ghioc. Lumina zilei-ere și puțină.

Cu greu intră căruțele sub cer. Alinauă de înalte și-nărcate. Pe Dealul Mării-airob un oier. Cum îi cad grele Ursele pe spate.

RALEA V. ROSIM

Nuanță

Prustul nu-i prost că nu-nțelege, Că cî-nțelege dar pe dos. Excluzind omul ticălos. Acela ce folos culege.

Făcînd pe prustul mincinos. Nu poate nimeni să neghe: Prustul nu-i prost că nu-nțelege. Cî cî-nțelege dar pe dos.

Di griul nu prustul eleghe. Ne-nhina cea fără foloș: Și face asta conștient. Conștins. Se pare că e lege: Prustul nu-i prost că nu-nțelege.

CORNELIU IOVUȚA

Spre casă

Mergînd spre case treceam edică dînt-o mină în alta o pungă de plastic răscind tendoaane — cum se va simți la noi arlecchini acesta mîndrușchi de mironeni băntane și rădăcini. Dacă ar crește în fața ferestrei lor căteva asta decă s-ar deschide la fraza din care haionaua ar putea sîn clară și s-ar pierde în mulțime. Te-ar mai interesa iubito crezi? și aceste mere aceste superbe elipse în interiorul căreia simburii stau cîncî în fatolii și aborzi?

MARIUS TIRZIU

Dacă...

Dacă îmi voi pierde mințile într-un război voi mai scrie poezie cu privirile, pe file largi de ceață.

Dacă îmi voi pierde ochii într-un război voi continua să scriu poezie pe căi veline de tăcere cu bățiile inimii.

Iar dacă îmi voi pierde inima într-un al treilea război, voi scrie poezie încă pe foi transparente de somn, cu amintirea te despre mine...

ANDRE DORIN

Locoane pe sticlă

Lui Ildor Blaga.

Era o zi de sărbătoare, și bărbății satului stăteau în poartă să cugete alane despre firea și mersul lucrurilor. Nu, cum îmi... i-am întăbrat... Păi, cum să fie, cald... au răspuns și mi-au dat câteva prune...

B. HORASANGIAN

Simple coincidente

em să vă spun o poveste despre cei care scriu poezii

Exact la ora cînd marele critic, așezat în fatolul, scria despre o carte pe care o va citi, poate, mine,

cînd mașina de scris dicta cea versurile cînd se sărută chelia bătrînilui bard și în mîna ascunsă la spate se ține,

răsucit, manuscrisul, cînd gînduclui flămînd se mută dînt-o carte mai mică

cînd tinărul poet învață alfabetul silabisîndu-și propriile versuri tipărite în vreun colț de revistă,

cînd se ridică două degete în ședință și se propune premiarea celor care iau cuvîntul prin ședință,

cînd frunzele care cad prin poezie depășesc de o mie de ori frunzele care cad prin păduri,

cînd se aude în cer urutul mașinii care aduce ploaia și poezii se înconșează în parc pentru documentare,

cînd mina pătată de cerealele a učenului stringe mina curată a maestrului,

cînd jobolanul știr, de sub podu, privește, cu disperarea nepuținței, cum sporesc volumele-n rafturi,

cînd hop și eu, îngindurat, la masa mea să mai născocesc un poem...

NELU STANCIU

Mihail Sadoveanu

Urmare din pag. 1

„Cruțtoarea” din care vom rămîna „cu mult sau cu puțin, dar în tot cazul cu un Sadoveanu rezistent” (p. 18). Și, cum vedem după acțiunile estetice” rămîni cel puțin în această carte primă a lui Al. Paleologu, (și se promite încă una) trei opere sadoveanene. Iar și mari. Timp de peste un sfert de veac pînă la Zodia cancerului (1928) prozatorul „nu dădea niciuna din cărțile sale cuprînse”: „într-un an, în Impăria apelor nu sint capodopere, e „preludată” pe cele trei acceptate. Nici o element, din cite se vede, pentru Cîntecul de dragoste, Vremuri de benenie, Emigranții la Brazilia, Păcat boleros, O istorie de demul, Tara de dincolo de neagră, sau O excepție „extraordinară” Hala Santei... operă perfectă și, cu indulgență, Bordenel. Din cele 4 volume ale anului 1964 se reține o singură schiță: Un iupă, apreciată de Tudor Vianu, în Aria prozatorilor români. Debutul e numit, cu mîlție, „acea gară de pănu volum” și apoi cu o rată violență, dar și cea parțială și un enorm regrez estetic și intelectual” (n.n.) în raport cu epoca anterioară. E greu de priceput, se înțelege, cum de s-a putut vorbi de epoca Sadoveanu în primele 2 decenii ale veacului de către niște oameni care se numeau Malorescu, Iorga, Lovinescu, Ibrăileanu, iar mai tîrziu de T. Vianu, Călinescu, Perșesciuc și, dar faptul nu-l tulbură pe exeget care aplică scriitorului o drastică intoleranță din cauza „prea multelor și grelelor bîruri” pe care le-a înaltă facilități literare. O bucată din Povestiri, Fieștile, e „povestirea aceea lămurabilă” (n.n.) în raport cu Călinescu, care duce un necruțat război contra „cantabilei și „expresiei poetice” din proza sadoveană, păcate grave căci, după s-a, proza poetică este o „aberație” estetică, poezia fiind în proză un element „licit”. Dînt-un candel, se vede, înțr-o proză romantică, dar și cea parțială și simbolistă sint lichiditate. „Reclivă” ale unei asemenea practici se întînesc și mai tîrziu la Sadoveanu, și Al. Paleologu are din nou prilejul să-și folosească violența verbală, constînd că cîntare frază din Baltagul este „destul de lămurabilă” (n.n.) iar în Fieștile „ne vom țîbi de nouă mărate ori de asemenea reclivă mai puțin” (p. 11). Una din cauzele mediocrității prozei lui Sadoveanu în primele decenii ar fi absența „cerebralității”, idee împrumutată din Morala de la Sadoveanu, de H. Santeileviu pe care Paleologu o consideră „organo” (n.n.). (Este, de altmîntre, și ideea din Clubăreții lui Stere unde Sadoveanu sub numele Dumbrăveanu, are o psihologie redusă ca a unui „sef de gară”). Se știe că Santeileviu a propus ca Semei, neavînt „cerebralității” și fiind și „morală”, pe deasupra, să fie „arsă de organo” (n.n.). (Este, de altmîntre, și ideea din Clubăreții lui Stere unde Sadoveanu sub numele Dumbrăveanu, are o psihologie redusă ca a unui „sef de gară”). Se știe că Santeileviu a propus ca Semei, neavînt „cerebralității” și fiind și „morală”, pe deasupra, să fie „arsă de organo” (n.n.).

zintă „plelea de animal (în principiu de panteră) și bucată de stofă cu care este învelit Osiris în vederea reînvierii sale”. Desi, firește, nu se prea înțelegea cum putea să fie astfel de similitudini, oare decit învelite în ceva. Cînd se dezbracă morții, pentru a-și muta sau a pune în locul lor pe alții, oasele sint, deasemenea, învelite într-un lăvicer, într-un sac, într-un coșciug ca să nu se piardă. Acest lucru, ca și de simplu, se convense, tot cum se vede într-un fapt ce ține de un „scenariu mitologic”, ca și bătut cu care Victoria pleacă prin sat, ca orice țărăn, și care devine la Al. Paleologu (care, cum se vede, cunoaște bine viața satului) „un instrument magic” cum este „cel purtat de Horia și Anubiș”. Cel dot cîni, din Baltagul și Ochi de ur, adică Luca și Vidra, cumini și bravi înșoțiori ai erorilor sint unși ca „psihopompi” (noțiunea însemnă ghid, păziitor de suflet după moarte) colege cu Hermes sau Chiron, desi asemenea scrierile cînt psihopompi sint menționate în mitologia greacă, dar nu în cea română, dar, în fine; și, după cum bețșorul Victoriei devine obiect de magie, Baltagul devine și el „The Golden Bough” (v. Frazer); Culi Ursake detine și el o „creangă de aur”; iubirea pentru Ana (desi înțelegem că era altele decit a lui Ștefan, dar căci avuă copii, dar nu-i nimic). În volumul Morminte există, deasemenea, o „creangă de aur”, care poate fi „crengă de măcieș” sau „de salcie” (decă bagheta radiestezică cu care se detectează „pămîntul viu”) a lui Grigore Pricopuț, dar „ardevărată creangă de aur” este în crengă de aur, în crengă de aur, dar nu-i nimic). În volumul Morminte există, deasemenea, o „creangă de aur”, care poate fi „crengă de măcieș” sau „de salcie” (decă bagheta radiestezică cu care se detectează „pămîntul viu”) a lui Grigore Pricopuț, dar „ardevărată creangă de aur” este în crengă de aur, în crengă de aur, dar nu-i nimic). În volumul Morminte există, deasemenea, o „creangă de aur”, care poate fi „crengă de măcieș” sau „de salcie” (decă bagheta radiestezică cu care se detectează „pămîntul viu”) a lui Grigore Pricopuț, dar „ardevărată creangă de aur” este în crengă de aur, în crengă de aur, dar nu-i nimic). În volumul Morminte există, deasemenea, o „creangă de aur”, care poate fi „crengă de măcieș” sau „de salcie” (decă bagheta radiestezică cu care se detectează „pămîntul viu”) a lui Grigore Pricopuț, dar „ardevărată creangă de aur” este în crengă de aur, în crengă de aur, dar nu-i nimic). În volumul Morminte există, deasemenea, o „creangă de aur”, care poate fi „crengă de măcieș” sau „de salcie” (decă bagheta radiestezică cu care se detectează „pămîntul viu”) a lui Grigore Pricopuț, dar „ardevărată creangă de aur” este în crengă de aur, în crengă de aur, dar nu-i nimic). În volumul Morminte există, deasemenea, o „creangă de aur”, care poate fi „crengă de măcieș” sau „de salcie” (decă bagheta radiestezică cu care se detectează „pămîntul viu”) a lui Grigore Pricopuț, dar „ardevărată creangă de aur” este în crengă de aur, în crengă de aur, dar nu-i nimic). În volumul Morminte există, deasemenea, o „creangă de aur”, care poate fi „crengă de măcieș” sau „de salcie” (decă bagheta radiestezică cu care se detectează „pămîntul viu”) a lui Grigore Pricopuț, dar „ardevărată creangă de aur” este în crengă de aur, în crengă de aur, dar nu-i nimic). În volumul Morminte există, deasemenea, o „creangă de aur”, care poate fi „crengă de măcieș” sau „de salcie” (decă bagheta radiestezică cu care se detectează „pămîntul viu”) a lui Grigore Pricopuț, dar „ardevărată creangă de aur” este în crengă de aur, în crengă de aur, dar nu-i nimic). În volumul Morminte există, deasemenea, o „creangă de aur”, care poate fi „crengă de măcieș” sau „de salcie” (decă bagheta radiestezică cu care se detectează „pămîntul viu”) a lui Grigore Pricopuț, dar „ardevărată creangă de aur” este în crengă de aur, în crengă de aur, dar nu-i nimic). În volumul Morminte există, deasemenea, o „creangă de aur”, care poate fi „crengă de măcieș” sau „de salcie” (decă bagheta radiestezică cu care se detectează „pămîntul viu”) a lui Grigore Pricopuț, dar „ardevărată creangă de aur” este în crengă de aur, în crengă de aur, dar nu-i nimic). În volumul Morminte există, deasemenea, o „creangă de aur”, care poate fi „crengă de măcieș” sau „de salcie” (decă bagheta radiestezică cu care se detectează „pămîntul viu”) a lui Grigore Pricopuț, dar „ardevărată creangă de aur” este în crengă de aur, în crengă de aur, dar nu-i nimic). În volumul Morminte există, deasemenea, o „creangă de aur”, care poate fi „crengă de măcieș” sau „de salcie” (decă bagheta radiestezică cu care se detectează „pămîntul viu”) a lui Grigore Pricopuț, dar „ardevărată creangă de aur” este în crengă de aur, în crengă de aur, dar nu-i nimic). În volumul Morminte există, deasemenea, o „creangă de aur”, care poate fi „crengă de măcieș” sau „de salcie” (decă bagheta radiestezică cu care se detectează „pămîntul viu”) a lui Grigore Pricopuț, dar „ardevărată creangă de aur” este în crengă de aur, în crengă de aur, dar nu-i nimic). În volumul Morminte există, deasemenea, o „creangă de aur”, care poate fi „crengă de măcieș” sau „de salcie” (decă bagheta radiestezică cu care se detectează „pămîntul viu”) a lui Grigore Pricopuț, dar „ardevărată creangă de aur” este în crengă de aur, în crengă de aur, dar nu-i nimic). În volumul Morminte există, deasemenea, o „creangă de aur”, care poate fi „crengă de măcieș” sau „de salcie” (decă bagheta radiestezică cu care se detectează „pămîntul viu”) a lui Grigore Pricopuț, dar „ardevărată creangă de aur” este în crengă de aur, în crengă de aur, dar nu-i nimic). În volumul Morminte există, deasemenea, o „creangă de aur”, care poate fi „crengă de măcieș” sau „de salcie” (decă bagheta radiestezică cu care se detectează „pămîntul viu”) a lui Grigore Pricopuț, dar „ardevărată creangă de aur” este în crengă de aur, în crengă de aur, dar nu-i nimic). În volumul Morminte există, deasemenea, o „creangă de aur”, care poate fi „crengă de măcieș” sau „de salcie” (decă bagheta radiestezică cu care se detectează „pămîntul viu”) a lui Grigore Pricopuț, dar „ardevărată creangă de aur” este în crengă de aur, în crengă de aur, dar nu-i nimic). În volumul Morminte există, deasemenea, o „creangă de aur”, care poate fi „crengă de măcieș” sau „de salcie” (decă bagheta radiestezică cu care se detectează „pămîntul viu”) a lui Grigore Pricopuț, dar „ardevărată creangă de aur” este în crengă de aur, în crengă de aur, dar nu-i nimic). În volumul Morminte există, deasemenea, o „creangă de aur”, care poate fi „crengă de măcieș” sau „de salcie” (decă bagheta radiestezică cu care se detectează „pămîntul viu”) a lui Grigore Pricopuț, dar „ardevărată creangă de aur” este în crengă de aur, în crengă de aur, dar nu-i nimic). În volumul Morminte există, deasemenea, o „creangă de aur”, care poate fi „crengă de măcieș” sau „de salcie” (decă bagheta radiestezică cu care se detectează „pămîntul viu”) a lui Grigore Pricopuț, dar „ardevărată creangă de aur” este în crengă de aur, în crengă de aur, dar nu-i nimic). În volumul Morminte există, deasemenea, o „creangă de aur”, care poate fi „crengă de măcieș” sau „de salcie” (decă bagheta radiestezică cu care se detectează „pămîntul viu”) a lui Grigore Pricopuț, dar „ardevărată creangă de aur” este în crengă de aur, în crengă de aur, dar nu-i nimic). În volumul Morminte există, deasemenea, o „creangă de aur”, care poate fi „crengă de măcieș” sau „de salcie” (decă bagheta radiestezică cu care se detectează „pămîntul viu”) a lui Grigore Pricopuț, dar „ardevărată creangă de aur” este în crengă de aur, în crengă de aur, dar nu-i nimic). În volumul Morminte există, deasemenea, o „creangă de aur”, care poate fi „crengă de măcieș” sau „de salcie” (decă bagheta radiestezică cu care se detectează „pămîntul viu”) a lui Grigore Pricopuț, dar „ardevărată creangă de aur” este în crengă de aur, în crengă de aur, dar nu-i nimic). În volumul Morminte există, deasemenea, o „creangă de aur”, care poate fi „crengă de măcieș” sau „de salcie” (decă bagheta radiestezică cu care se detectează „pămîntul viu”) a lui Grigore Pricopuț, dar „ardevărată creangă de aur” este în crengă de aur, în crengă de aur, dar nu-i nimic). În volumul Morminte există, deasemenea, o „creangă de aur”, care poate fi „crengă de măcieș” sau „de salcie” (decă bagheta radiestezică cu care se detectează „pămîntul viu”) a lui Grigore Pricopuț, dar „ardevărată creangă de aur” este în crengă de aur, în crengă de aur, dar nu-i nimic). În volumul Morminte există, deasemenea, o „creangă de aur”, care poate fi „crengă de măcieș” sau „de salcie” (decă bagheta radiestezică cu care se detectează „pămîntul viu”) a lui Grigore Pricopuț, dar „ardevărată creangă de aur” este în crengă de aur, în crengă de aur, dar nu-i nimic). În volumul Morminte există, deasemenea, o „creangă de aur”, care poate fi „crengă de măcieș” sau „de salcie” (decă bagheta radiestezică cu care se detectează „pămîntul viu”) a lui Grigore Pricopuț, dar „ardevărată creangă de aur” este în crengă de aur, în crengă de aur, dar nu-i nimic). În volumul Morminte există, deasemenea, o „creangă de aur”, care poate fi „crengă de măcieș” sau „de salcie” (decă bagheta radiestezică cu care se detectează „pămîntul viu”) a lui Grigore Pricopuț, dar „ardevărată creangă de aur” este în crengă de aur, în crengă de aur, dar nu-i nimic). În volumul Morminte există, deasemenea, o „creangă de aur”, care poate fi „crengă de măcieș” sau „de salcie” (decă bagheta radiestezică cu care se detectează „pămîntul viu”) a lui Grigore Pricopuț, dar „ardevărată creangă de aur” este în crengă de aur, în crengă de aur, dar nu-i nimic). În volumul Morminte există, deasemenea, o „creangă de aur”, care poate fi „crengă de măcieș” sau „de salcie” (decă bagheta radiestezică cu care se detectează „pămîntul viu”) a lui Grigore Pricopuț, dar „ardevărată creangă de aur” este în crengă de aur, în crengă de aur, dar nu-i nimic). În volumul Morminte există, deasemenea, o „creangă de aur”, care poate fi „crengă de măcieș” sau „de salcie” (decă bagheta radiestezică cu care se detectează „pămîntul viu”) a lui Grigore Pricopuț, dar „ardevărată creangă de aur” este în crengă de aur, în crengă de aur, dar nu-i nimic). În volumul Morminte există, deasemenea, o „creangă de aur”, care poate fi „crengă de măcieș” sau „de salcie” (decă bagheta radiestezică cu care se detectează „pămîntul viu”) a lui Grigore Pricopuț, dar „ardevărată creangă de aur” este în crengă de aur, în crengă de aur, dar nu-i nimic). În volumul Morminte există, deasemenea, o „creangă de aur”, care poate fi „crengă de măcieș” sau „de salcie” (decă bagheta radiestezică cu care se detectează „pămîntul viu”) a lui Grigore Pricopuț, dar „ardevărată creangă de aur” este în crengă de aur, în crengă de aur, dar nu-i nimic). În volumul Morminte există, deasemenea, o „creangă de aur”, care poate fi „crengă de măcieș” sau „de salcie” (decă bagheta radiestezică cu care se detectează „pămîntul viu”) a lui Grigore Pricopuț, dar „ardevărată creangă de aur” este în crengă de aur, în crengă de aur, dar nu-i nimic). În volumul Morminte există, deasemenea, o „creangă de aur”, care poate fi „crengă de măcieș” sau „de salcie” (decă bagheta radiestezică cu care se detectează „pămîntul viu”) a lui Grigore Pricopuț, dar „ardevărată creangă de aur” este în crengă de aur, în crengă de aur, dar nu-i nimic). În volumul Morminte există, deasemenea, o „creangă de aur”, care poate fi „crengă de măcieș” sau „de salcie” (decă bagheta radiestezică cu care se detectează „pămîntul viu”) a lui Grigore Pricopuț, dar „ardevărată creangă de aur” este în crengă de aur, în crengă de aur, dar nu-i nimic). În volumul Morminte există, deasemenea, o „creangă de aur”, care poate fi „crengă de măcieș” sau „de salcie” (decă bagheta radiestezică cu care se detectează „pămîntul viu”) a lui Grigore Pricopuț, dar „ardevărată creangă de aur” este în crengă de aur, în crengă de aur, dar nu-i nimic). În volumul Morminte există, deasemenea, o „creangă de aur”, care poate fi „crengă de măcieș” sau „de salcie” (decă bagheta radiestezică cu care se detectează „pămîntul viu”) a lui Grigore Pricopuț, dar „ardevărată creangă de aur” este în crengă de aur, în crengă de aur, dar nu-i nimic). În volumul Morminte există, deasemenea, o „creangă de aur”, care poate fi „crengă de măcieș” sau „de salcie” (decă bagheta radiestezică cu care se detectează „pămîntul viu”) a lui Grigore Pricopuț, dar „ardevărată creangă de aur” este în crengă de aur, în crengă de aur, dar nu-i nimic). În volumul Morminte există, deasemenea, o „creangă de aur”, care poate fi „crengă de măcieș” sau „de salcie” (decă bagheta radiestezică cu care se detectează „pămîntul viu”) a lui Grigore Pricopuț, dar „ardevărată creangă de aur” este în crengă de aur, în crengă de aur, dar nu-i nimic). În volumul Morminte există, deasemenea, o „creangă de aur”, care poate fi „crengă de măcieș” sau „de salcie” (decă bagheta radiestezică cu care se detectează „pămîntul viu”) a lui Grigore Pricopuț, dar „ardevărată creangă de aur” este în crengă de aur, în crengă de aur, dar nu-i nimic). În volumul Morminte există, deasemenea, o „creangă de aur”, care poate fi „crengă de măcieș” sau „de salcie” (decă bagheta radiestezică cu care se detectează „pămîntul viu”) a lui Grigore Pricopuț, dar „ardevărată creangă de aur” este în crengă de aur, în crengă de aur, dar nu-i nimic). În volumul Morminte există, deasemenea, o „creangă de aur”, care poate fi „crengă de măcieș” sau „de salcie” (decă bagheta radiestezică cu care se detectează „pămîntul viu”) a lui Grigore Pricopuț, dar „ardevărată creangă de aur” este în crengă de aur, în crengă de aur, dar nu-i nimic). În volumul Morminte există, deasemenea, o „creangă de aur”, care poate fi „crengă de măcieș” sau „de salcie” (decă bagheta radiestezică cu care se detectează „pămîntul viu”) a lui Grigore Pricopuț, dar „ardevărată creangă de aur” este în crengă de aur, în crengă de aur, dar nu-i nimic). În volumul Morminte există, deasemenea, o „creangă de aur”, care poate fi „crengă de măcieș” sau „de salcie” (decă bagheta radiestezică cu care se detectează „pămîntul viu”) a lui Grigore Pricopuț, dar „ardevărată creangă de aur” este în crengă de aur, în crengă de aur, dar nu-i nimic). În volumul Morminte există, deasemenea, o „creangă de aur”, care poate fi „crengă de măcieș” sau „de salcie” (decă bagheta radiestezică cu care se detectează „pămîntul viu”) a lui Grigore Pricopuț, dar „ardevărată creangă de aur” este în crengă de aur, în crengă de aur, dar nu-i nimic). În volumul Morminte există, deasemenea, o „creangă de aur”, care poate fi „crengă de măcieș” sau „de salcie” (decă bagheta radiestezică cu care se detectează „pămîntul viu”) a lui Grigore Pricopuț, dar „ardevărată creangă de aur” este în crengă de aur, în crengă de aur, dar nu-i nimic). În volumul Morminte există, deasemenea, o „creangă de aur”, care poate fi „crengă de măcieș” sau „de salcie” (decă bagheta radiestezică cu care se detectează „pămîntul viu”) a lui Grigore Pricopuț, dar „ardevărată creangă de aur” este în crengă de aur, în crengă de aur, dar nu-i nimic). În volumul Morminte există, deasemenea, o „creangă de aur”, care poate fi „crengă de măcieș” sau „de salcie” (decă bagheta radiestezică cu care se detectează „pămîntul viu”) a lui Grigore Pricopuț, dar „ardevărată creangă de aur” este în crengă de aur, în crengă de aur, dar nu-i nimic). În volumul Morminte există, deasemenea, o „creangă de aur”, care poate fi „crengă de măcieș” sau „de salcie” (decă bagheta radiestezică cu care se detectează „pămîntul viu”) a lui Grigore Pricopuț, dar „ardevărată creangă de aur” este în crengă de aur, în crengă de aur, dar nu-i nimic). În volumul Morminte există, deasemenea, o „creangă de aur”, care poate fi „crengă de măcieș” sau „de salcie” (decă bagheta radiestezică cu care se detectează „pămîntul viu”) a lui Grigore Pricopuț, dar „ardevărată creangă de aur” este în crengă de aur, în crengă de aur, dar nu-i nimic). În volumul Morminte există, deasemenea, o „creangă de aur”, care poate fi „crengă de măcieș” sau „de salcie” (decă bagheta radiestezică cu care se detectează „pămîntul viu”) a lui Grigore Pricopuț, dar „ardevărată creangă de aur” este în crengă de aur, în crengă de aur, dar nu-i nimic). În volumul Morminte există, deasemenea, o „creangă de aur”, care poate fi „crengă de măcieș” sau „de salcie” (decă bagheta radiestezică cu care se detectează „pămîntul viu”) a lui Grigore Pricopuț, dar „ardevărată creangă de aur” este în crengă de aur, în crengă de aur, dar nu-i nimic). În volumul Morminte există, deasemenea, o „creangă de aur”, care poate fi „crengă de măcieș” sau „de salcie” (decă bagheta radiestezică cu care se detectează „pămîntul viu”) a lui Grigore Pricopuț, dar „ardevărată creangă de aur” este în crengă de aur, în crengă de aur, dar nu-i nimic). În volumul Morminte există, deasemenea, o „creangă de aur”, care poate fi „crengă de măcieș” sau „de salcie” (decă bagheta radiestezică cu care se detectează „pămîntul viu”) a lui Grigore Pricopuț, dar „ardevărată creangă de aur” este în crengă de aur, în crengă de aur, dar nu-i nimic). În volumul Morminte există, deasemenea, o „creangă de aur”, care poate fi „crengă de măcieș” sau „de salcie” (decă bagheta radiestezică cu care se detectează „pămîntul viu”) a lui Grigore Pricopuț, dar „ardevărată creangă de aur” este în crengă de aur, în crengă de aur, dar nu-i nimic). În volumul Morminte există, deasemenea, o „creangă de aur”, care poate fi „crengă de măcieș” sau „de

Un brăilean erou al națiunii americane: CONSTANTIN TEODORESCU

LIRICĂ DIN R.S. CEHOSLOVACĂ

DONAT SAJNER Fumul patriei

N-am văzut vestitul fum al anticului Homer,
care, deasupra Ithacai
(de-ar fi crezut cîntărețul)
se ridică pînă la cer.
Se știe
că asta era fumul sălașului,
fumul singelui lumii,
fumul casei părintești
sau, cum spunem acum,
fumul patriei.

Iar voi, fumuri,
steaguri lipsite de glorie
ale cimberilor și coșmarilor —
semne ale presei violente — fumuri.
Din veac în veac vă poartă vîntul pe cer,
și tot degeaba, tălul zădărnice:
fumul hecatombelor, fumul jertfelor
ameneghi,
fumul orașelor ce ard în vîlvătaia
războiului.

O, fumuri,
ați pluit
pe meleagurile mele suferinde.
Năvălește căuțorii de cetății
ori dau buzna heardele ucigașilor.
Iar pămîntul,
în loc să mîscă a florei de mai și de iunie,
mîscă a scrum și funingine,
înundate de sînge,
nol simțem cel care mor,
iar deasupra-ne
fumează cerul.

În veacul nostru — lum! Tat cerul e ars.
Fumul crematoriilor,
Mauthausen, Oswiacim.
Peste mări, peste munți
peste nemărginite oceanelor
se întinde fumul greu, sulocant.
Dar vă selu fumuri care,
ca niște steaguri
învalniți ceșurile uzinelor.
Chiar iubesc
fumul acela plăcut mirasor
al lujerilor uscați de cerșorii
ce plutește pe cîmpuri.
Deasupra cîșurilor, fumuri
ale cupteurilor țărănești de plîns.

Da, da, cit mai multe asemenea fumuri,
pururi plutească
(precum odinioară deasupra Ithacai)
peste pămîntul patriei mele.

MIROSLAV FLORIAN Odată pentru totdeauna

Înimă, tu îți cunoști locul — în stînga
și nu-ți vei părăsi cît timp mai respiri,
și nici măi țîrziu;
luptă război
cu fluvii de sînge
și mă îndemni pe mine, abasit,
să nu mă predau.

Cad una după alta frunzele veștede,
iar tu te grăbești,
sămănătorii ver întra sub pămînt
iar tu înflorești
ca noul născuț al milioaneilor,
în gîndele fierbinți
ale internaționali.

În românește de
Anatol Ghermanschi

VLADIMIR BRANDEJS Desen de copil

Carul poate fi rașu
de la acoperșurile caselor
și acoperșurile albastre
de la cer.

Fără aripi nu există, tatule, nimeni...
(Și pictorul
se îndepărtează gînditor)

În românește de
Nicolae Nicoră

„WELCOME ABOARD! Fii binevenit la bord! Cu aceste cuvinte se deschide pliantul tipărit și difuzat de „Potomac Boat Tours” din Washington, capitala Statelor Unite ale Americii. Nume de rezonanță sint insirate, pe o hartă minuscule, cu fluviul Potomac străbătînd-o oblice sub titlul „Cruise Along...”: Watergate, Kennedy Center, Lincoln Memorial, Washington Monument, Jefferson Memorial și, pe malul advers, Pentagonul, apoi, esențial pentru autorul îndrăznelor de față, ARLINGTON NATIONAL CEMETERY. Știam că aici, de peste o sută de ani (mai exact: din anul 1864), sînt îngropați eroii de prim plan ai națiunii americane, ca și eroii de plan secund. Căutam un ANUMIT mormînt, un ANUMIT nume: CONSTANTIN TEODORESCU, repetînd în minte cuvintele lui N. Bălcescu: „Istoria este cea a dîntii, carte a unei nați. Într-însa cărvi vede trecutul, prezentul și viitorul”. În cartea de aur a națiunii americane figurează numele brăileanului Constantin Teodorescu.

Aceeași zi: 15 februarie

- e mi-e Potomacul, ce mi-e Dunărea!
- Tot apă...
- Să fi răsit asemenea vorbe tinărul de 17 ani, plecat de pe malul Dunării... cînd?... cum?... Destul de puține date stricte cu privire la biografia lui C. T.:
- 1864, februarie 15 — vede lumina zilei la Brăila;
- vara anului 1880 — pe continentul american;
- 1886, februarie — înrolat în marina Statelor Unite, la League Island (Philadelphia);
- 1889, martie — eliberat din marina americană în mod „onorabil” (calificativ oficial), după ce servise la bordul lui „Essex”, navă militară ancorată în momentul părăsirii ei de către C. T. în insula Malaita;
- 1889-1892(?) — pe meleaguri natale (unde își pierde — avea să declare — „certificatul de eliberare” din marina americană);
- 1892, ianuarie — prezent la Philadelphia (statul Pennsylvania), unde locuiește (222, Guilford Street); aici îl solicită unui notar public un certificat doveditor pentru anii serviti în marina americană; în același an se înrolează din nou, este „tunar clasa a doua” pe diferite nave (printre care și cirasatul „Vermont”);
- 1894, ianuarie 14 — iarăși eliberat din serviciu cu același calificativ: „onorabil” (insuimează șase ani petrecuți în marina americană);
- 1895, iunie 15 — a treia înrolare. Aceeși înlețecire la bord „tunar clasa a doua, soldă 30 dolari pe lună”, mai întâi pe „Richmond”, apoi pe cirasatul „Maine” (avansat „tunar clasa întâi”);
- 1898, februarie 15 — în rada portului Havana, „Maine” explodează, (grăbind declanșarea războiului hispano-american), de punctea sa aflîmîn-se și Constantin Teodorescu, numa că, la trei zile după scufundarea cirasatului, figurează pe lista disparuților, întocmită de Ministerul Marinei din Washington...

Datele de mai sus sînt stricte dintr-o perspectivă de interesantă comunicare făcută de George Fillman (George Filimonescu, cetățean american de origine bănățească, care a cercetat dosarul militar al lui C. T.); dar nimeni pînă astăzi n-a observat suprapunerea zilei de naștere a lui Constantin Teodorescu, cu ziua morții sale: 15 februarie! Exact în ziua în care împlineste 35 de ani...

Firearm first class

Arlington National Cemetery este imens. Aici nu se află îngropat și cel care și-a dat numele orașului: WASHINGTON. Modestia lui proverbială poate fi ilustrată, de pildă, fie prin faptul c-a refuzat să mă fie ales, pentru a treia oară, președinte al Statelor Unite, retrăgîndu-se la ferma sa, în a cărei fierărie își petrecuse mult timp, fie de dorința exprimată de el ca, pe plătura funerară, la Mount Vernon, să nu i se sape decît, simplu, WASHINGTON. Doar că, în „țara tuturor posibilităților”, există și destui imitatori, astfel încît, oriunde s-ar acum capul, așezîți pe lespezi: COBURN, LYNDEN, WARREN, CLARK, CALLAGHAN, LAWLER, REYNOLDS, TAUDT, etc. — modeste sau orgolli yankeu, duse pînă dincolo de viață și de moarte? Vizitatorii Arlingtonului, majoritatea turiști, fug de miscare în această lume a nemiscării. Iată-i: înșirați pe trotuare, în cea mai desăvîrșită ordine, așteptînd să le vină rîndul, pentru a se imbarca în niște platforme cu băncu, trase de o mașină puternică. Ghidul le explică însemnătatea locurilor prin care trec, cine zace acolo, ce a făcutul cît a fost în viață, iar căcîdat, dacă-i vorba de un monument țesit din comun, și cît a costat, din ce anume marmură a cioplit... Mergînd pe jos, însă, timpul curge altfel, al răgazul să-ți mai și aduci aminte de unele lucruri uitate, legate sau nelegate de ceea ce îți ies în cale.

Mormîntul lui John Fitzgerald Kennedy, unul dintre președinții S.U.A., asasinat: Abraham Lincoln, James Abram Garfield, William McKinley și J. F. K. (1917-1963). Garoafe roșii și albe. O flacără nestinsă. Public coboară anume de pe precumodă platforme. La etiva oasă distanță, alt mormînt Kennedy: Robert Fitzgerald. Pașițe uriașe, cruce de lemn, placă de piatră, alt. Efectul scontat este ireproșabil: asomni uimire, instaurată pe obrazul omeniții, la aflarea vestii asasinatului, se instalează și pe chipul actualului privitor.

Dar sîntem dinaintea monumentului călău: un catarg înzestrat cu traversa șore virf și neîmplicabile parme, avînd drept bază — trunchiul imaginarei nave — un suport cu următoarea placă comemorativă:

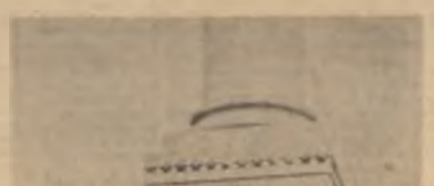
RIDICAT ÎN MEMORIA OFITERILOR SI SOLDATILOR CARE SI-AU PIERDUT VIAȚA ÎN DISTRUGEREA CĂI DE FER U.S.S. MAINE LA HAVANA, CUBA FEBRUARIE 15 MDCCCXCVIII.

În lista de nume (666 dispareți) și de înlețeciri, totul cioplit în piatră, figurează corect transcris (minus o voce eliminată și o alta schimbată): CONSTANTIN TEODORESCU, FIREMAN, FIRST CLASS. Alte nume, alte înlețeciri la bord: coal passer — focist, cooperist — armar, landsman — ajutor de artificier, mess attendant — ajutor de bucatar, etc.). Frintre nume — imetalizate în ordine alfabetică — descoperim un alt „fireman”, dar „second class”: Frank C. Talbot, indiscutabil cunoscut de-al lui Teodorescu, poate orielen, poate cel cu care stătea de vorbă, la postul echipajului în clima fatală...

La vremea respectivă, proclama mecanică revoluționară de relativ puțin timp navigatia, dest

se crede că, încă de pe la mijlocul secolului al XVI-lea, Blasco de Garray din Barcelona experimenta posibilitatea ca navele să fie puse în mișcare de energia motrice produsă de abur. Oricum, se știe că prima bătaie între două cirasate propulsate cu abur a avut loc abia după mijlocul secolului al XIX-lea, mai exact în perioada Războiului de Secesiune (o paranteză: printre participanții la acest război, ca voluntari, apar și numele românului Gheorghe Pomu, ajuns general, Nicolae Dunca, Eugen Alcaz, Emanuel Boieanu, Eugen Ghika); nava „Merrimac” (la sudistilul) și „Monitor” (la nordistilul) Faste de război, „Maine” este catalogat de United States Navy a fi cirasat de „categoria a II-a”. Deplasament: 6.682 tone. Construit între 1880-1892, lansat, asadar, la apă, exact în anul în care se împlineau patru secole de cind Cristofor Columb (1492, octombrie 27) descoperise, în cursul celei dintii călătorii spre Lumea Nouă, în Marea Caraibilor, „Indiile Orientale”, de fapt Cuba, anexată, în 1511, la posesiunile Coroanei spaniole. Fortă de foc: artilerie principală alcătuită din patru tunuri de 25 cm, în două turele duble, una înșpre prova, alta înșpre pupa. Comandanul navei: comandorul Sigbee. „Maine” mai este ancorat la baza din Florida (Key West) cînd se anunță războiul între patrioții cubanezi și armata spaniolă de ocupație... Este vorba despre războiul de independență condus de „apostolul independenței”, Jose Marti, 250.000 de soldați spanioli au debarcat în Cuba, pentru a înăbuși insurecția; însă în 1897, determinat de evoluția evenimentelor, guvernul spaniol se declară gata să recunoască autonomia Cunei... Intervin alte fapte printre care par să fi fost decisive: zărele americane pînă mîna — atenție! prin susținerere — pe o scrisoare expedită de imprudentul ambasador al Spaniei la Washington, către editorul unui ziar din Madrid, epistolă în care președintele Mc Kinley este definit ca „slab și călînd să mănească gloatele”, o publică... la loc de cîntec (1898, februarie 9) și rezultatul, previzibil, nu-i altul decît atitarea relațiilor, și pînă atunci încordate, americano-spaniole. La ora aceea, „Maine” se află, de cincisprezece zile, în rada portului Havana, ancorat de o șeamundură, la mai puțin de o jumătate de leghe (circa 500 de metri) de arsenalul militar, avînd în vecinătate un cruciștor spaniol de tonaj redus. Școala mărturisit al prezentei sale aici: garanțarea securității celor etiva sute de cetățeni americani. Un amănunt decisiv: echinul de pe „Maine”, chiar din prima și a scosilor sale, a lăsat toate măsurile corepunzătoare, pentru a înăbuși eventualitatea vreunei tentative adverse, fie de minare, fie de torpilare a vasului.

1898, februarie 14. Ora 21.45 (această dată și ora apar în documente diverse, actuale, desu monumentul din Arlington National Cemetery, scrie limpede: FEBRUARIE 15; alții dau drept dată 14.15 februarie). Detunătură (una asemănătoare cu o lovitură de tun (calibru greu). Număidecît o explozie. Cheurile se cutremură. Prova cirasatului rînd în buclă. „Maine” — scufundat, pupa întinzînd (dacă ne orientăm

Fotografiile autorului

Fotografiile autorului

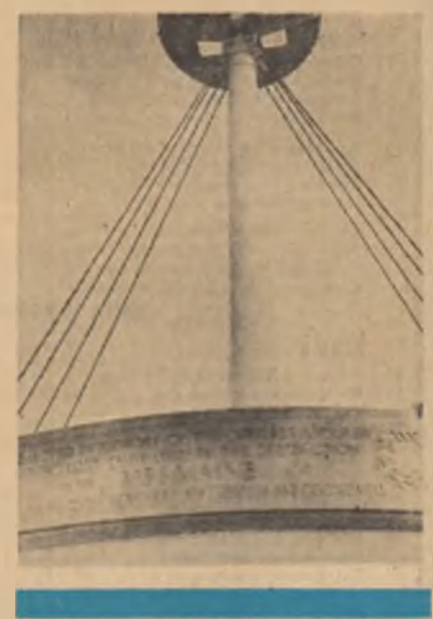
Autoscutundare? Explozie accidentală?

DECLARA SUPRAVIEȚITORII DE PE „MAINE” (cu număr de 87, decu nume o părticică din întregul personal aliat la bord): au asigurat, ca și noi de pe cer, o viațioză (arababil submarină) în seara aceea. Căreia s-a frînt. Puntea se scufundă în lemn a la pînă la jumătate. Fum. Flăcările izbucnesc, se propagă spre pupa, croindu-se drum spre depozitul de muniții. Neîndoielnic, munițiile încep să explodeze. DE CE ANUME au explodat munițiile? Intenționa — rămasă pînă astăzi fără un răspuns strict — le-a încolțit tuturor în minte, din prima clipă.

DECLARA MĂRTORII OCULARI: cheul s-a zguduit la locul exploziei așa însă nu s-a ridicat, vasul s-a scufundat destul de repede (o fotografie, luată pe lamă, deci, probabil, cel mai devreme în dimineața următoare, înfățișează cirasatul distrus, cu pupa la suprafață), după care resturile au ars toată noaptea.

Intervin specialiștii din ambele tabere: o comisie de anchetă americană și una spaniolă. Șefandrieri cercetează carena și locul cu pricina. Nici urmă de mîină, însă că la prova tribord, plăcile de pe fund sînt mult îndoită înșpre înăuntru, atingînd puntea principală, ceea ce semnifică ceva: explozia a fost EXTERNĂ! (pînă la proba contrarie).

H. W. WILSON (istoric naval englez): De stabilită, de către această comisie, a cauzei exploziei, depindea peaca sau războiul, căci, în chio fire, americanii erau îndemnați să creadă că „Maine” fusese distrus de către spanioli.

Fotografiile autorului

MIHAI STOIAN

Concluzia comisiei, intereseată pe constatăriile scufundării, ca și pe declarațiile comandantului Sigbee și ale supraviețuitorilor: o mîină a explodat sub chila cirasatului „Maine”, făcîndu-l, răsbindu-se, au azvîrlit în aer munițiile. Logic? Logic! Lăpșete, venul, un „detaliu”: în ce fel a ajuns mîina sub chila lui „Maine”? Mai ales că, dac-ar fi să credem afirmațiile publice ale autorității portuare spaniole, absolut nîel un fel de mîină nu zbucnise în rada Havanei. „Detaliu” apare însă cînd lumina (real? falsificat?): presa americană precizează că, la Biblioteca Națională din Washington, se găsește o hartă a portului Havana pe care este desenat un baraj de mine, întins de pe mal. La treisprezece zile de la scufundare, întocmirea publicului conturată.

PARE că mîina stabilită că explozia de pe „Maine” a avut loc sub chila

Fotografiile autorului

Fotografiile autorului

navei și că magaziiile de pulbere NU SINT CAUZA (subl. ns. — de aici a dispărut probabilitatea?) acestei explozii. Catastrofa ar fi fost DECI (concluzie categorică?) pînă mîină de o mîină (New York Herald, 1898, februarie 28).

Pe de altă parte, comisia de anchetă instituită de partea spaniolă, constată următoarele: a) scufundarea a fost cauzată de o explozie internă, produsă în magaziiile de muniții; b) în ziua care a urmat scufundării cirasatului, nici una din caracteristicile otrăvii explozii submarine — externe — n-a putut fi detectată: pesti morți în radă, ridicarea nivelului apelor (după mărturia martorilor oculari). Expertii navali britanici se rătăză, măl țîrziu, punctului de vedere exprimat de experții militari spanioli: explozie internă! Comisia de anchetă americană rămîne la prima sa concluzie: forma pe care fundul cirasatului „Maine” a luat-o după explozie confirmă, fără

posibilitate de tănadă, presupunerea inițială, adică explozie externă! (provocată de o mîină). Evenimentele se înăntuie, apoi, în mod clasic: votarea de credite pentru apărare, de către Congresul Statelor Unite (50 milioane dolari — amintiri-vă: solda lunară a tunarului clasa a doua, de pe „Richmond”, 30 dolari, noroc că pe „Maine” a fost avansat tunar clasa întâi... cîți dolari pe lună în plus?); raportul oficial cu privire la pierderea lui „U.S.S. Maine” este dat publicității abia la 1 aprilie, zice-se pentru a se acorda răstimpul trebuincios marinei americane, de a se pregăti pentru luptă; președintele Mc Kinley capătă împuterniciri speciale, din partea aceluiași Congres, în vederea folosirii forței militare a Statelor Unite ale Americii, pentru a determina părăsirea Cunei de către Spania, urmînd ca aceasta din urmă să devină independentă (1898, aprilie 19); ultimatum american (înminat în capitala Spaniei) de către ambasadorul american (1898, aprilie 23) și, cîrînd, declarația de război; pînă la urmă, un protocol de armistițiu avea să fie semnat, două luptele care au durat trei luni, interval în care Cuba și Filipinele sînt ocupate; acum Spania „cedează” Cuba Statelor Unite (nu pentru a o anexa, nu pentru a o controla, însă prezenta lor durează, pînă cînd Cuba devine independentă, iar americanii își păstrează anumite baze navale acolo). Și-a spus de deplin cuvîntul, superioritatea armată:

- 5 cirasate față de 2;
- 2 cruciștoare cirasate față de 5;
- 16 cruciștoare (majoritatea moderne) față de 4.

Argumentum baculum (A argumenta cu bita).

Cit-l-o fi plins mama Maria?

dar cum arăta Constantin Teodorescu, pierit în condiții atît de tragice, erou al unei împărății neclarificate?

- 5 picioare 5 inci înălțime (1,65 m.) (într-alt act, specifică G. F., este trecut cu 1,73 m. adică 5 picioare 8 inci);
- ochi albaştri (seninul Dunării de-acasă, brăilean);
- părul castaniu;
- greutatea 134 livre (61 kilograme).

Cu alte cuvinte, un individ mai mult decît înalt, suplu. Detalii biografice: în momentul sacrificiului său total, Constantin Teodorescu nu-si avea încă „rezolvată” problema legată de pierirea cetățeniei americane. Rubedinea rămăse de malul Dunării, dintre care una apare în acte ca fiind: „ruda sa cea mai apropiată”: Maria A. Borche din Brăila (consemnează yankeul care redactează documentul, iar G. F. se întreabă dacă nu-i cumva vorba de Bors sau Boreca). Ulterior, alt document precizează că Maria Borche este „mama lui Constantin Teodorescu, tunarul clasa întâi ucis la bordul cirasatului „U.S.S. Maine”... Cit-l-o fi plins mama Maria? Cine știe? Ceea ce se știe cu precizie este faptul că sîmșiri, nici mama Maria, nici altcineva, s-a prănit pentru de urmașii săi cum s-ar fi curent, de pe urma morții lui Constantin Teodorescu.

Băiatul ajunsese în America la 17 ani. Cum? Cînd (exact)? Tumultuoasă chemare a aventurii, frumăscă la virsa adolescenței, îl gonise din urmă peste mări și țări, în căutarea incredibilului sfîrșit. AUTOSCUFUNDARE? EXPLOZIE ACCIDENTALĂ?

Continuîndu-se investigațiile la treisprezece ani de la explozie, o nouă comisie de anchetă americană (avîndu-l în frunte pe contramiralul C. E. Vreeland) constată de asemenea răscucirea fundului navei înșpre înăuntru pe o porțiune de circa 150 (oli pătrați (10 m²). Readusă la suprafață, după ce prima tentativă (din 1898, aprilie) a eșuat, la bordul său au mai fost descoperite scheletul ale celor disparuți și neidentificați; cei pieriți și găsiți chiar după scufundare (desigur, rariți complet), au fost mai întii înhumatți la Havana, sub numele generic de „NECUNOSCUTI DE PE „MAINE”, după care au fost transportați în Statele Unite și îngropați în Arlington National Cemetery, în același loc de cîntec vor ajunsă și rămășițele celor descoperiți după mai bine de o deceniu. Trupul lui Constantin Teodorescu n-a fost niciodată identificat, ci, pierdut în masa de trupuri zdrobite de explozie, si-a dobîndit locul de veci, laolaltă cu camarazii săi neidentificați, pe malul Potomacului.

Atunci, în 1912, se poate spune că tunarul Constantin Teodorescu și tovarășii săi de bord au murit pentru a doua oară; căci „U.S.S. Maine” după corectările de rigoare, remorcat și dus dincolo de limita apelor teritoriale, s-a scufundat din nou, în timp ce alte nave militare americane îl dau onorul care i se cuvine pe deplin. Toti cei 268 disparuți apar, în controalele armatei, ca fiind „veterani de război”, deși murăse la o scurtă vreme înainte de declanșarea războiului americano-spaniol, însă, limpede, a slujit drept CASUS BELLI.

De-a lungul deceniilor care au urmat, alte accidente — aparent asemănătoare — s-au produs în nenumerate rînduri: forma de V răsturnat a chibșii vasului se datorează, uneori, și exploziei interne, ceea ce la vremea scufundării cirasatului „U.S.S. Maine”, nu apărea ca fiind plauzibil, nestîndu-se încă ce efect poate avea variația de umiditate, chiar atunci cînd pulberile, folosite în artileria navală, sînt atent fabricate și depozitate la bord în magazii speciale. Apringerea spontană a devenit, în timp, un fenomen cunoscut. Semnul de întrebare desenat pe coperta „casului Maine” rămîne, desi nici pînă astăzi nu s-a produs vreo mărturisire — din surșă spaniolă sau cubaneză — care să confirme presupusul sabotej. Autoscutundare? Explozie accidentală? Externă? Internă?... Totul pare posibil, mai cu seamă acum, aici, în Arlington National Cemetery cînd, reintorcîndu-te de la monumental „spectaculos închinat memoriei celor de pe „U.S.S. Maine”, a prîntre care și tunarul Constantin Teodorescu, treci iarăși prin fața mormîntului pe care este gravat: JOHN FITZGERALD KENNEDY; căci, după doi ani de dramatică activitate, o comisie a Camerei reprezentanților reanchetăzînd împrejurările asasinatului din 1963, de la Dallas, a dat recent publicității un raport preliminar, conținînd concluzia: J. F. K. „a fost probabil asasinat ca rezultat al unei conspirații” (această concluzie și pentru pastorul Martin Luther King, fără cuvîntul „probabil”).

Părăsesc Arlington National Cemetery cu o stringere de inimă lipsită de orice exacerbație: sîntem să existe, oare, intructiva, o paralelă între soarta unui Constantin Teodorescu (mort la 35 de ani) și soarta unui John Kennedy (mort la 46 de ani)? Același pămînt îl acrotesce, același înșteritului le tulbură somnii de veci, VESTIGIA TERRENT — Urmele pasilor îngrozești (Horatiu).

Luceafărul

Revistă editată de
UNIUNEA SCRITORILOR
din REPUBLICA SOCIALISTĂ
ROMÂNIA

Redactor șef: Nicolae Dragos,
Mihai Ungheanu (redactor șef
adjunct), Teodor Bait (secretar
responsabil de redacție)

REDACȚIA: București, Piața Școlii Nr. 1, tel. 17 32 09
ADMINISTRAȚIA: Calea Victoriei Nr. 115, tel. 50 74 96
ABONAMENTELE:
3 luni — 13 lei; 6 luni — 26 lei; 1 an — 52 lei
Tiparul executat la:
COMBINATUL POLIGRAFIC „CASA ȘINTEII”
Paginator Dobro Marlan